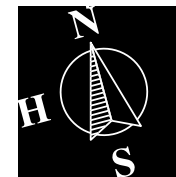

Masterplan Zandwetering

Masterplan Zandwetering

Een rapport in opdracht van de gemeente Deventer en het Waterschap Groot Salland uitgevoerd door H+N+S landschapsarchitecten i.s.m. bureau Altenburg & Wymenga en Witteveen + Bos

Utrecht, januari 2005

H+N+S Landschapsarchitecten

Laan van Chartroise 168
Postbus 10156, 3505 AC Utrecht
Telefoon (030) 244 57 57
Telefax (030) 244 66 77

Voorwoord

Voor u ligt het Masterplan Zandwetering. Het is geen gewoon plan, om twee redenen. De eerste is inhoudelijk. In het Masterplan wordt een verbinding gelegd tussen de bebouwde omgeving van Deventer en het landelijke gebied er om heen. Een verbinding die er voor moet zorgen dat Deventer er een extra kwaliteit bij krijgt: over de hele lengte van de Zandwetering is een groen-blauwe gordel zichtbaar, waar het goed toeven is, waar water, natuur en landbouw naast elkaar een plek hebben en in de omgeving waarvan mensen met plezier wonen. De zone bevindt zich precies op de overgang van stad naar platteland, van Gooiersmars tot Diepenveen.

Het mooie is dat de vele ambities van het Masterplan aan elkaar geknoopt kunnen worden door het water. Door meer ruimte aan water te geven en het water natuurlijker te geleiden, ontstaan er mogelijkheden voor waterberging, voor natuur, voor recreatie en voor regio-specifieke landbouw.

De tweede reden waarom het Masterplan Zandwetering geen gewoon plan is, is vanwege de totstandkoming ervan. Op uitdrukkelijk verzoek van de gemeenteraad

is veel aandacht besteed aan de meningen en opinies van bewoners en belanghebbenden. Interactieve planvorming, zoals dat heet, maar waarvoor nergens standaard recepten verkrijgbaar zijn. Gedurende het ontwerp van het Masterplan Zandwetering zijn verschillende momenten gecreëerd waarop belanghebbenden het karakter en de richting van het plan mee konden vormgeven. Een overzicht van die momenten is opgenomen in dit Masterplan. Het traject is voor gemeente en Waterschap best een oefening geweest. Want wat is nu de meest geschikte manier om burgers te laten meepraten en meedenken en hoe kunnen we laten zien dat hun inbreng serieus wordt genomen? En tegelijk het gemeenschappelijk belang vertegenwoordigen?

Er bestond aanvankelijk enig wantrouwen en scepsis over de opzet en aanpak van het plan. Aanwezigen stelden zich de vraag wat er eigenlijk met hun inbreng gedaan zou worden? Aan de andere kant vroeg het proces ook wel wat van de aanwezigen. Het vraagt niet alleen om reactie op plannen, maar ook om het meedenken op hoofdlijnen en je inleven in de argumenten van anderen. Interactieve

planvorming betekent niet dat alles wat wordt gezegd ook zonder mee een plek kan krijgen in het uiteindelijke plan.

De bewoners hebben een grote inzet, kennis en vasthoudendheid getoond. Tijdens de diverse bijeenkomsten waren er telkens minimaal 70 deelnemers aanwezig. Ook de betrokken ambtenaren, bestuurders en deskundigen hebben een grote inzet en bereidheid getoond. Het is ook voor hen andere manier van werken, die echter veel heeft opgeleverd. Het Masterplan Zandwetering laat zien dat interactieve planning een belangrijke meerwaarde kan zijn. Voor de inhoud van het plan en voor de relatie tussen burgers en overheid!

James van Lidth de Jeude

Burgemeester Deventer

Over deze rapportage

Deze rapportage geeft een toelichting op het Masterplan voor de Zandwetering en haar omgeving voor zover gelegen op het grondgebied van de gemeente Deventer. Het Masterplan kwam tot stand binnen de context van 'Landstad Deventer' en vormt het directe vervolg op de Ontwikkelingsvisie Zandwetering ('het verhaal van het water'), die in 2000 door gemeente en waterschap is vastgesteld. Het Masterplan Zandwetering is tevens ingebed in het Europese project PURE.

Het ontwerp voor het Masterplan is gemaakt in opdracht van de gemeente Deventer en het Waterschap Groot Salland door H+N+S Landschapsarchitecten in samenwerking met bureau Altenburg & Wymenga (ecologie) en Witteveen + Bos (technisch-hydrologische en financiële aspecten). Gaston Remmers (Buitenkans) en Tjibbe Winkler (stichting Gido) hebben het interactieve communicatieproces begeleid.

Project PURE

Het Masterplan Zandwetering maakt onderdeel uit van het project PURE (*Planning for Urban-rural River Environments*), dat valt onder het INTERREG IIIB

programma. Doel van PURE is het door het in contact brengen van internationale projecten met een soortgelijke problematiek te komen tot een verbeterde aanpak en oplossing van de verschillende vraagstukken. Deventer werkt binnen PURE samen met regio's Groningen, North East (Newcastle, Engeland) en Göteborg (Zweden). Voor de planvorming en een eerste fase van de uitvoering van de plannen is vanuit INTERREG een budget beschikbaar gesteld.

Doelen

De doelen die binnen PURE worden nagestreefd zijn:

- Herstel van een duurzaam en natuurlijk watersysteem;
- Benutten van water bij de ontwikkeling van een attractieve en multifunctionele stadsrand;
- Integratie van het landelijke en stedelijke watersysteem;
- Ontwikkeling van de plannen in samenwerking met maatschappelijke partners.

Voornoemde doelen zijn zeer nadrukkelijk ook onderdeel van het Masterplan Zandwetering. Het thema water vormt de

basis waarop planvorming plaatsvindt, met het herstel van het natuurlijke watersysteem als belangrijke doelstelling. Er wordt voorts gestreefd naar de ontwikkeling van een duurzame stadsrand, waar diverse functies naast elkaar een plek krijgen en die een rol vervult voor de bewoner van de stad alsook het landelijk gebied. De planontwikkeling geschiedt volgens een intensief traject waarin bewoners, gebruikers en institutionele partijen een belangrijke rol spelen.

Naast het Masterplan zijn nog twee andere Deventer projecten onderdeel van PURE. Dit is in de eerste plaats de uitvoering van het eerste deelgebied van het Masterplan: de Gooiemars. Ten tweede is dat het opstellen van een ontwikkelingsvisie voor de loop van de wetering verder stroomafwaarts vanaf de grens van Deventer tot aan Zwolle. Ook bij de ontwikkeling van deze twee plannen spelen de doelstellingen vanuit PURE een bovengeschikte rol.

Leeswijzer

In de INLEIDING worden de aanleiding en de integrale opgave voor het Masterplan geschetst. Daarnaast worden de stappen het proces van totstandkoming uiteengezet en worden de betekenis en de status van het Masterplan benoemd.

DEEL I van dit rapport beschrijft een aantal belangrijke inhoudelijke thema's voor het Masterplan. De afzonderlijke thematische aspecten vormen samen de concrete opgave voor het uiteindelijke ontwerp.

Het INTERMEZZO laat zien hoe het interactieve planproces met bewoners uit het gebied heeft bijgedragen aan het Masterplan.

DEEL II vormt de inhoudelijke beschrijving van het Masterplan en vormt daarmee de kern van dit rapport. Eerst worden de hoofdlijnen van het ontwerp beschreven, daarna volgt een beschrijving per thema. Tenslotte volgt een meer gedetailleerde beschrijving van de integrale voorstellen per deelgebied.

In DEEL III komen aspecten die te maken hebben met de realisatie aan bod. Het gaat daarbij om de realisatiestrategie, het financiële kader en de grondbalans. Ook wordt een aantal stappen voor het vervolg benoemd.

Bij dit rapport hoort een aantal ACHTERGRONDDOCUMENTEN. Het betreft de bouwstenen voor het Masterplan, de hydrologische en financiële doorrekening, een notitie over de beheersaspecten, een notitie over de relatie tussen de Zandwetering en de problematiek omtrent stedelijke riooloverstorten de verslaglegging / evaluatie van het interactieve planproces en de reactienota na inspraak. De hoofdlijnen uit de achtergrond-documenten zijn opgenomen in dit hoofdrapport.

Inhoud

INLEIDING	13
aanleiding	
opgave	
focus	
totstandkoming	
status en betekenis	
DEEL I: CONTEXT EN OPGAVE IN THEMA'S	19
1.1 ontwikkeling van het (cultuur) historische landschap	19
1.2 een landelijk gebied in ontwikkeling	21
1.3 een gebied in een stedelijke context	23
1.4 water	26
1.5 ecologie	28
INTERMEZZO: HET INTERACTIEVE PLANPROCES	35
- procesbeschrijving	
- ruimtelijke hoofdopzetten	
- van hoofdopzet naar Masterplan	
DEEL II: HET MASTERPLAN	45
2.1 Hoofdpijnen van het ontwerp	45
2.2 Beschrijving per thema	47
- het nieuwe watersysteem	
- ecologie	
- recreatie	
- stedelijke functies	

2.3 Deelgebieden	61
- Gooiermars	
- Omleiding Spikvoorde	
- Vijfhoek – Linderveld	
- Omgeving Schalkhaar	
- Keizerslanden – Steenbrugge	
- Omgeving Diepenveen - Rande	
DEEL III: REALISATIE VAN HET MASTERPLAN	73
3.1 Realisatie strategie	73
3.2 Grondbalans	74
3.3 Financiën	75
3.4 Beheer- en onderhoudsstrategie	78
3.5 Hoe nu verder?	82

ACHTERGRONDDOCUMENTEN

Atlas bouwstenen Masterplan Zandwetering
H+N+S i.s.m. W+B, A&W, 2003

Uit de lengte of uit de breedte, ecologische bouwstenen Zandwetering
Altenburg en Wymenga, december 2002

Hydrologische berekingen in het kader van het Masterplan Zandwetering
Witteveen + Bos, maart 2004

Financiële doorrekening Masterplan Zandwetering
Witteveen + Bos, maart 2004

Beheer en onderhoud Zandwetering (vóór, tijdens en na realisatie)
Interra, in opdracht van Gemeente Deventer, maart 2004

Verslagen en evaluatie van het interactieve planproces
Gemeente Deventer / Gaston Remmers, 2003-2004

Reactienota ontwerp Masterplan Zandwetering, Gemeente Deventer, oktober 2004

INLEIDING

Dit hoofdstuk schets de aanleiding en de integrale opgave voor de Zandwetering. Daarnaast wordt het proces dat de totstandkoming van Masterplan heeft geleid uiteengezet. Ook wordt de betekenis en de status van het Masterplan benoemd.

De Zandwetering

De Zandwetering is nu nog een weinig opvallende waterloop in de luwte van het stedelijke gebied. Na het ontspringen in de natuurlijke omgeving van de Gooiermars vervolgt zij haar weg via het landelijke gebied in de omgeving van Schalkhaar naar de rand van de stadswijk Keizerslanden om daarna langs en door Diepenveen de gemeente Deventer te verlaten. De Zandwetering is nu vooral ingericht om het landbouwgebied te ontwateren en weinig interessant voor natuur. Bovendien zijn de gebruiksmogelijkheden voor de bevolking van Deventer op dit moment gering.

Aanleiding en opgave

De noordzijde van Deventer gaat veranderen. De gemeente maakt plannen voor een aantal nieuwe woon- en werkgebieden in de omgeving van de Zandwetering. Daarnaast wordt het naoorlogse woongebied Wijk 4 (o.a. Keizerslanden) geherstructureerd. De Zandwetering gaat hierdoor hoe dan ook meer betekenis krijgen voor de toekomstige stad. Het huidige agrarische landelijke karakter zal gecombineerd worden met recreatieve functies voor de stedelijke bevolking. Wanneer de stad verder doorgroeit zal het gebied van de Zandwetering herkenbaar zijn als een groene zone tussen de oude en de nieuwe stad. Gemeente Deventer en Waterschap Groot Salland ontwikkelen samen een plan voor dit gebied, het Masterplan Zandwetering. Het doel is het realiseren van een aantrekkelijk en herkenbaar gebied waarin recreatie, een duurzaam watersysteem, natuur en landbouw

en stedelijke functies samen komen en duurzaam in stand worden gehouden. De noodzaak voor het realiseren van deze ambitie is gelegen in de meerwaarde die de zone van de Zandwetering zal krijgen voor de burgers van Deventer en omgeving. De zone van de Zandwetering krijgt betekenis voor de aangrenzende wijken, de stad als geheel en als regionale fiets- en wandelverbinding. Niet worden recreatiemogelijkheden geboden, ook levert de Zandwetering een bijdrage aan de kwaliteit van aangrenzende projecten. De opgave is het op integrale wijze realiseren van de separate doelstellingen van gemeente en waterschap zodat een meerwaarde ontstaat.

Focus

Met Landstad Deventer wil de gemeente zo goed mogelijk inspelen op de vele ontwikkelingen die gaande zijn in het landelijke gebied en zorg dragen voor synergie van stad en land. In het kader hiervan is in eerder stadium een aantal

- legenda
- stroomgebied zandwetering
 - stroomgebied, van bron tot gemeentegrens deventer
 - plangebied
 - zandwetering
 - overige waterloop

regionale verkenningen uitgevoerd voor Salland. Het Masterplan voor de Zandwetering maakt onderdeel uit van het Programma Landstad Deventer en geeft invulling aan een aantal op het hogere schaalniveau ontwikkelde inzichten.

De focus van het Masterplan voor de Zandwetering is de directe omgeving van de Zandwetering op het grondgebied van de Gemeente Deventer. De aanleiding hiervoor is gelegen in de snel veranderende (stedelijke) context in combinatie met de grote natuurlijke potenties van dit gebied. Dit is ook reden voor het waterschap om zich op dit moment specifiek te richten op dit deel van de Zandwetering. De hydrologische ingrepen in dit Masterplan worden uiteraard voorgesteld vanuit het inzicht van het gehele stroomgebied van de Zandwetering, van Gooiemars tot Zwolle.

Totstandkoming

Het Masterplan Zandwetering is tot stand gekomen in een aantal stappen. Elke fase kende overlegmomenten met deskundige vertegenwoordigers van de opdrachtgevers (waterschap en gemeente) en betrokken organisaties (provincie, stichting Ijssellandschap, Recreatieschap en DLG). Na de eerste stap, het opstellen van de bouwstenen voor het plan, is een tweetal 'hoofdozetter' opgesteld.

Deze 'hoofdozetter' vormden nog geen Masterplan, maar bestonden vooral uit condities: waar wordt het nat, waar liggen de belangrijkste recreatieve routes. Ze gingen op hun eigen wijze om met de verschillende onderdelen.

Tijdens een reeks van bewonersavonden is gediscussieerd over de sterke en minder sterke kanten van de beide hoofdozetter. Ook hebben de bewoners voorstellen gedaan voor de wijze waarop zij het gebied in de toekomst wensen te gebruiken. Bovendien bleek een aantal mensen over grote gebiedskennis te beschikken. De ontwerpers hebben hiermee hun voordeel gedaan.

De uitkomsten van de bewonersavonden liggen samen met de ambities van Gemeente Deventer en Waterschap Groot Salland aan de basis van het Masterplan Zandwetering. De ontwerpers hebben de ambities en wensen gevat in een aantrekkelijk en landschappelijk herkenbaar geheel waarin recreatie, een duurzaam watersysteem, natuur en landbouw samen komen.

De plannen voor het brongebied de Gooiemars zijn tot stand gekomen tijdens een apart plantraject in nauw overleg met de agrariërs en grondeigenaren in het gebied.

Status en betekenis

Met het ontwerp van het Masterplan wordt een perspectief geschetst voor de toekomst van de Zandwetering als geheel. Dit is een perspectief voor het hogere schaalniveau. In de nadere uitwerkingen die volgen op het Masterplan wordt de exacte invulling en lokatie van functies bepaald.

Na vaststelling door de gemeenteraad en het bestuur van het waterschap vervult het Masterplan Zandwetering een aantal rollen. Het markeert de afsluiting van een lange periode van idee- en planvorming en de start van de uitwerkingsfase: het plan als uitwerkingskader voor het duurzame watersysteem, het recreatieve netwerk en de landschappelijke hoofdstructuur. Ook is het Masterplan een wervend Leitbild, waarin betrokkenen zich kunnen herkennen. Daarnaast is het Masterplan een model waarbinnen lokale initiatieven zich kunnen ontwikkelen. Het Masterplan vervult hierbij de rol van toetsingskader. Deze drie rollen hebben allen direct betrekking op het gebied van de Zandwetering. Naast deze 'interne doelen' is er nog een vierde 'extern' doel te onderscheiden: het Masterplan als voorbeeldplan.

Het plan als Leitbild

Het Leitbild moet werken als een wenkend gemeenschappelijk perspectief voor de veelheid aan bestuurslagen, belangengroepen

en betrokkenen, die een rol spelen in het planproces voor een zo omvangrijk plangebied. Het moet een gevoel geven van: 'zo gaan we het doen'. Het plan biedt een helder inzicht in de meerwaarde van een duurzame inrichting van het gebied van de Zandwetering voor het regionale (water)systeem, voor de stad als geheel en voor de huidige gebruikers. Het Masterplan is een ontwerp op hoofdlijnen. Het schetst de ingrepen in hun samenhang op een hoger schaalniveau en geeft richting voor de uitwerking van de deelgebieden. Ontwerpkeuzen zijn daarbij duidelijk beargumenteerd.

Het plan kent verschillende hardheden. Omdat het plan een lange realiseringperiode heeft is het van belang, dat het kan blijven meedemen met de dynamiek van de maatschappelijke ontwikkelingen; daarom bevat het plan onderdelen, die nog van kleur kunnen verschieten. Daar kunnen nieuwe nog onvoorziene vormen van recreatie of vormen van medegebruik hun plek krijgen. Maar ook moet het duidelijkheid verschaffen over de ruggengraat, de condities sine qua non voor de lange termijn kwaliteit van het gebied. Dat zijn de ontwerpkeuzen met betrekking tot de potenties van de ondergrond, water, ecologie en cultuurhistorie (de eerste lagen van de lagenbenadering), die gedurende het ontwikkelingsproces overeind zullen worden gehouden. De basis voor deze ruggengraat wordt gelegd door eerste aankoop en

inrichting van de Gooiemars, de aanleg van het duurzame watersysteem in het overige gebied en het netwerk van ecologische en recreatieve verbindingen.

Deze uitwerking in deelgebieden is de volgende stap in de planvorming. Hierbij wordt eerst Voorlopig Ontwerp en daarna een Definitief Ontwerp gemaakt. Dit bevat onder andere concrete uitspraken over verkaveling, ligging en profielen van paden, wegen en waterlopen.

Het plan als toetsingskader

Het plan als instrument is in de eerste plaats een communicatiemiddel. Partijen kunnen erdoor gestimuleerd worden tot het ontwikkelen van initiatieven. Het is ook een kader om de initiatieven van toekomstige beheerders, recreatie-ondernemers, boeren en particulieren aan te toetsen. Zo kunnen de uitvoerings- en beheerorganisaties uitmaken of de initiatieven met de intenties van het plan stroken en of ze bijdragen aan de ruggengraat van het plan.

Het plan als uitwerkingskader

Het Masterplan is ook een strategisch ontwikkelingsplan. Het brengt onderscheid aan in wat eerste prioriteit heeft en wat kan doorschuiven naar een later ontwikkelingsstadium. Het Masterplan zal worden uitgewerkt in verschillende deelgebieden. Het is voor deze deelgebieden

de basis voor een verwervingsplan. En het geeft een financieel kader voor investeringen, beheerslasten en opbrengsten. Teneinde de beoogde doelen duurzaam in stand te houden dienen beheer- en onderhoudsconsequenties op voorhand inzichtelijk te worden gemaakt en vertaald naar kostendragers.

Het plan als voorbeeld voor anderen

Naast de hierboven genoemde 'interne' betekenissen heeft het plan ook een betekenis naar buiten toe. Zowel het proces van totstandkoming als de inhoud van het Masterplan kunnen een voorbeeld zijn voor anderen die met soortgelijke problematiek te maken hebben om daarmee te komen tot een verbeterde aanpak en oplossing van de verschillende vraagstukken. Op hun beurt kunnen de betrokkenen bij het Masterplan weer hun voordeel doen met de ervaringen die anderen elders in projecten hebben opgedaan. Het PURE project vormt een platform voor de uitwisseling van vergelijkbare internationale projecten. Het project van de Zandwetering krijgt daarmee een betekenis op Europees niveau.

Deel I: Context en opgave in thema's

Het eerste deel van dit rapport beschrijft een aantal belangrijke inhoudelijke thema's voor het Masterplan. De afzonderlijke thematische aspecten vormen samen de concrete opgave voor het uiteindelijke ontwerp.

DEEL I: CONTEXT EN OPGAVE IN THEMA'S

1.1 De ontwikkeling van het (cultuur)-historische landschap

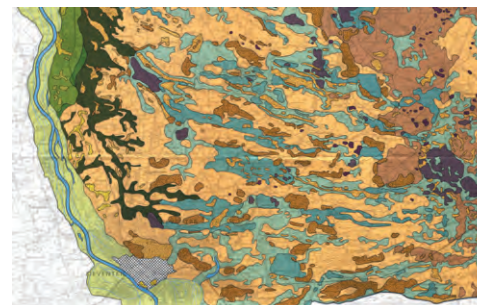
De ondergrond

Het gebied vormt overgangszone voor uitlopers van de hogere Pleistocene zandgronden naar de lager gelegen komgronden (rivierklei) aan de IJssel. De geomorfologische kaart laat het karakteristieke 'wasbordpatroon van Salland' zien. In deze zone liggen afwisselend langgerekte dekzandruggen en dalvormige laagtes. De Gooiemars, het brongebied van de Zandwetering, is een door hogere gronden ingesloten komvormige laagte. De bodem in het gebied is voornamelijk opgebouwd uit veelal lemig zand met in de laagtes afzettingen van löss en/of klei en plaatselijk veenrestanten. Tegen de IJsseluiterwaarden gaat de bodem over in rivierklei. In het plangebied vormt zand echter

het belangrijkste substraat. De hoogteligging in het plangebied varieert tussen 6.00 - 4.00 m +NAP, zodat er plaatselijk sprake is van een uitgesproken reliëf.

Het natuurlijke landschap

De verschillen tussen hoog en laag spelen een belangrijke rol in de geschiedenis van Salland. Voordat de weteringen werden gegraven functioneerde Salland als spons: er werd veel water geïnfiltreerd in de hogere gronden. In de lagere gebieden vloeiende het teveel aan water langzaam en geleidelijk af. Het bijbehorende natuurtype was moerasbos. Vaak ging het, onder invloed van mineraal- en kalkrijke kwel, om weelderige elzenbroekbossen.

Het geomorfologische 'wasbordpatroon' van Salland met ruggen en laagtes bron: van de Hunnepe tot de Zee

herkenbare dekzandrug (bij de begraafplaats)

De Middeleeuwen

In de middeleeuwen werden in de dekzandlaagtes weteringen (waaronder de Zandwetering) gegraven om de gebruiksmogelijkheden voor de landbouw te vergroten en overlast te voorkomen. Na het 'doorgraven' van één van de dekzandruggen kwam een verbinding tot stand tussen de ingesloten laagte van de Gooiemars en de laagte van de Zandwetering.

Het tracé van de wetering werd meerdere malen verlegd. Een bijzondere situatie doet zich voor rond het rivierduingebied bij het huidige landgoed Rande. In de vroege middeleeuwen was nog een vrije afwatering richting de IJssel mogelijk tussen de rivierduinen door. Door het opslibben van de oeverwal in de loop der eeuwen (de IJssel was nog niet bedijkt) werd dit bemoeilijkt, een alternatief gegraven tracé aan de noordzijde om het rivierduingebied heen bood soelaas. De huidige Randerzijl vormt een restant van deze waterloop. Na de bedijking van de IJssel ontstond steeds vaker wateroverlast in het achterland als gevolg van opstuwung. Een oplossing voor dit probleem vormde het doorgraven van de Zandwetering parallel aan de IJssel tot Zwolle.

Van het brongebied tot de 'knik bij Borgele' is de Zandwetering dus te karakteriseren als een gegraven waterloop in een natuurlijke laagte. Vanaf de Randerzijl naar het noorden is het duidelijk een gegraven waterloop. Tussen de 'knik bij Borgele' en de Randerzijl is de situatie minder duidelijk. De wetering is hier meerdere malen verlegd.

Tot de 20e eeuw

Vanwege de relatieve voedselrijkdom waren de laagtes van grote betekenis voor de veehouderij. Het kwelgebied de Gooiemars is daarom reeds vroeg ontgonnen. Verder benedenstrooms speelde gereguleerde bevoeiing met kalkrijk water vanuit de weteringen een rol. Sinds de middeleeuwen is er eeuwenlang gesleuteld aan de verbetering van het watersysteem.

Op de flanken van de laagtes bevinden zich de kilometers lange 'Sallandse Lanen'

Tot in de 20e eeuw was de Zandwetering een ondiepe waterloop, slingerend door het landschap en niet overal even breed. De historische kaart van 1911 laat zien dat de ruimte rond de Zandwetering zich nog aftekent als een zone met een afwijkend

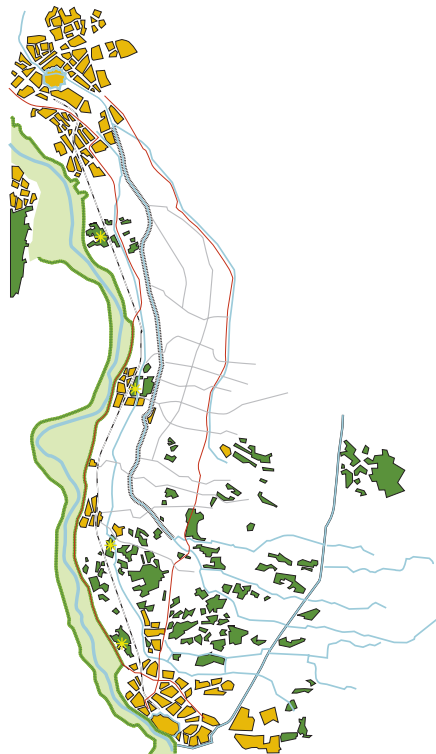

De Zandwetering slingert door het landschap
bron: kadastrale kaart, 1830

De Oerdijk is een Sallandse Laan

landgebruik, ten opzichte van zijn omgeving. Kenmerkend zijn de hooilanden en het dichte patroon van greppels en kavelbeplantingen haaks op de waterloop. De hogere gronden waren in gebruik als bouwland (essen) of beplant met bos. Op de flank van laagtes werden kilometers lange lanen aangelegd: de Sallandse lanen. De Oerdijk is een voorbeeld van een dergelijke laan.

De weteringen tussen Deventer en Zwolle

20e eeuw

In de 20e eeuw nam de techniek een vlucht. De ontwatering en afwatering werden verbeterd ten behoeve van de landbouw. Nu zijn de weteringen diep ingesneden waterlopen met grote rechtstanden. De typering 'spons' is niet langer van toepassing op Salland. Een betere typering is die van 'drooggevallen zandbak'. De laagte van de Zandwetering verschilt niet langer van haar omgeving door een onderscheidend landgebruik. Hierdoor komt het verschil tussen de hoge en lage gronden niet of nauwelijks meer tot uitdrukking. De Zandwetering is niet te karakteriseren als een zone (waterloop en aangrenzende lage gronden) maar is een dunne lijn geworden in het landschap (alleen de waterloop zelf).

Op basis van het historische landschapspatroon is in het gebied van de Zandwetering ten noorden van Deventer een driedeling te onderscheiden

1.2 Een landelijk gebied in ontwikkeling

Streefbeeld gebied ten noorden van Deventer

Een grote ontwikkeling in het landelijke gebied is de reconstructie van de intensieve veehouderij, waarbij ook kwaliteit van het landelijke gebied als geheel de aandacht heeft. In het kader van de Reconstructie Salland is een streefbeeld geschetst voor het landelijke gebied ten noorden van Deventer in 2015.

Allereerst valt daarbij de bijzondere aandacht voor een aantal grotere waterlopen op. De zone rond de Soestwetering krijgt een hoofdaccent op water en natuur. De zone rond de zandwetering kent een aantal verschillende accenten. In de Gooiermars ligt het accent naast natuur op landschap en cultuurhistorie. Landbouw vormt hier het nevenaccent. Bij het deel van de wetering tussen de Oerdijk en Borgele ligt het accent naast water vooral op recreatie. Benedenstrooms van de 'knik' bij Borgele ligt het accent vooral op water en natuur. In de flanken van de zone rond de Zandwetering heeft de grondgebonden landbouw een duurzame positie (voor zover er geen stedelijke groei aan de orde is). Dit overigens wel in combinatie met bijzondere aandacht voor landschap en cultuurhistorie. In de omgeving van landgoed Rande vormen natuur en landschap en cultuurhistorie het

hoofdaccent en is landbouw het nevenaccent. Voor monofunctionele grondgebonden landbouw en intensieve veehouderij biedt de zone van de Zandwetering direct ten noorden van Deventer in 2015 geen ruimte meer. Daarvoor is plaats ten noorden van de Soestwetering.

De Zandwetering: een landelijk gebied in een overgangssituatie

De zone van de Zandwetering is duidelijk een landelijk gebied in een overgangssituatie. De stad is op een aantal plaatsen tot aan de wetering gegroeid. Diverse stadsinvloeden doen zich reeds in de omgeving gelden. Nieuwe functies kregen een plek, zoals de begraafplaats, het crematorium, en sportvelden. Ook kregen steeds meer boerderijerven een primaire

woonbestemming. Naast deze toevoeging van nieuwe functies voltrekt zich op een aantal plaatsen een geleidelijke accentverschuiving in het grondgebruik van het landelijke gebied. Naast de primair op productie gerichte grondgebonden landbouw vinden we in het gebied steeds meer hobbyboeren, maneges en ponyweides. Onder invloed van de groeiende stad zal het gebied ten noorden van Deventer verder transformeren.

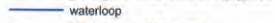

Reconstructie Salland Streefbeeld 2015

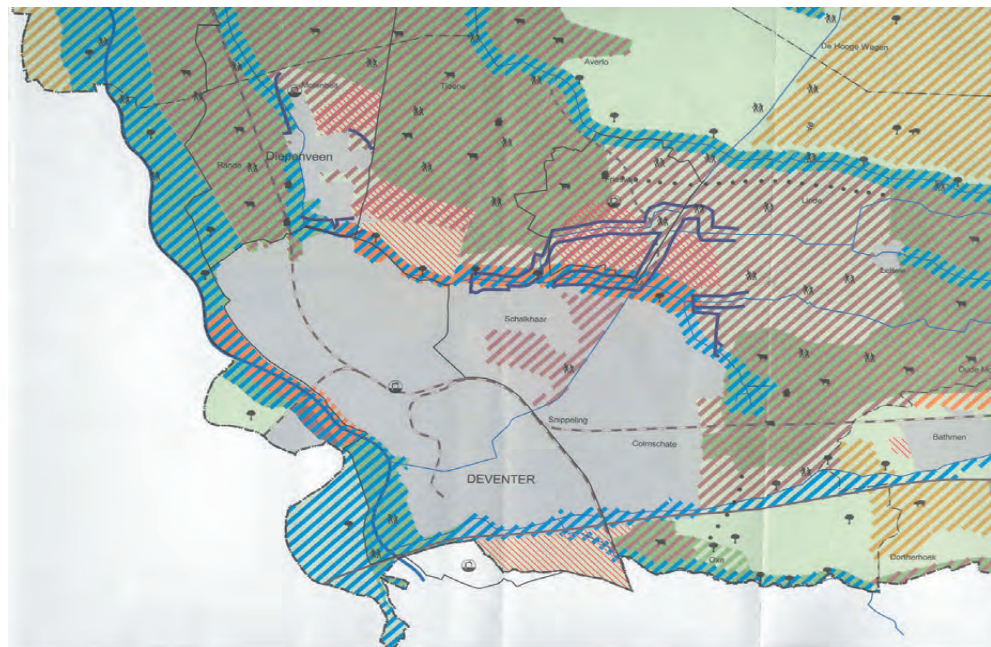
hoofdaccenten

- grondgebonden landbouw
- intensieve veehouderij
- natuur
- landschap en cultuurhistorie
- water
- recreatie
- uitbreiding wonen / werken
- wonen / werken

nevenaccenten

- grondgebonden landbouw
- intensieve veehouderij nieuwvestiging
- water
- wonen / werken
- natuur
- landschap en cultuurhistorie
- recreatie

- grens grondwaterbeschermingsgebied
- waterloop
- Rijks- / Provinciale wegen
- trace nieuwe weg

De Zandwetering stroomt nu het nu nog landelijke gebied ten noorden van Deventer

Deze ontwikkelingen hebben consequenties voor de landbouw. Een deel van het landbouwgebied zal transformeren in woongebied. Binnen het Masterplan Zandwetering wordt ook ruimte gezocht voor andere stedelijke functies (recreatief netwerk, theehuizen, attractiepunten e.d.), waterberging en natuur. Een deel van de wensen is uitsluitend te realiseren door functieverandering, waarbij bijvoorbeeld een landbouwgebied verandert in een parkgebied.

Een ander deel is te integreren door aanpassing (maar met behoud van) van het landbouwkundige gebruik. Ook zijn er gebieden waar de huidige landbouw een duurzame positie houdt. Per deelgebied is een afweging gemaakt. In het gehele gebied zijn echter een basisaanpassing aan het watersysteem en een verbeterde dooradering met recreatieve routes aan de orde.

1.3 Een gebied in een stedelijke context

Een multifunctionele zone met groen karakter

De noordzijde van Deventer gaat veranderen. In de omgeving van de Zandwetering speelt een aantal afzonderlijke projecten op het gebied van wonen, werken en infrastructuur. Met de ontwikkeling van bedrijventerrein Linderveld en woongebied

De stad groeit naar de Zandwetering toe. Diverse stedelijke functies kregen reeds een plek.

Steenbrugge wordt de sprong over de Zandwetering gemaakt. De gemeente heeft ook voor de lange termijn in haar structuurplan een aantal zoekgebieden voor verstedelijking aangegeven aan de noordzijde van de Zandwetering. De Zandwetering zal daarmee veel meer onderdeel gaan uitmaken van de stedelijke structuur en haar agrarische, landelijke karakter gaan combineren met een rol voor de stad Deventer. De Zandwetering gaat een rol vervullen als woonomgeving voor de bewoners van de huidige en toekomstige stad. Om voldoende samenhang tussen de afzonderlijke stedelijke projecten te garanderen is de zone van de Zandwetering benoemd als schil tussen de oude en de nieuwe stad, een onderdeel van het stedelijke groensysteem en een uitloopgebied voor de toekomstige stad.

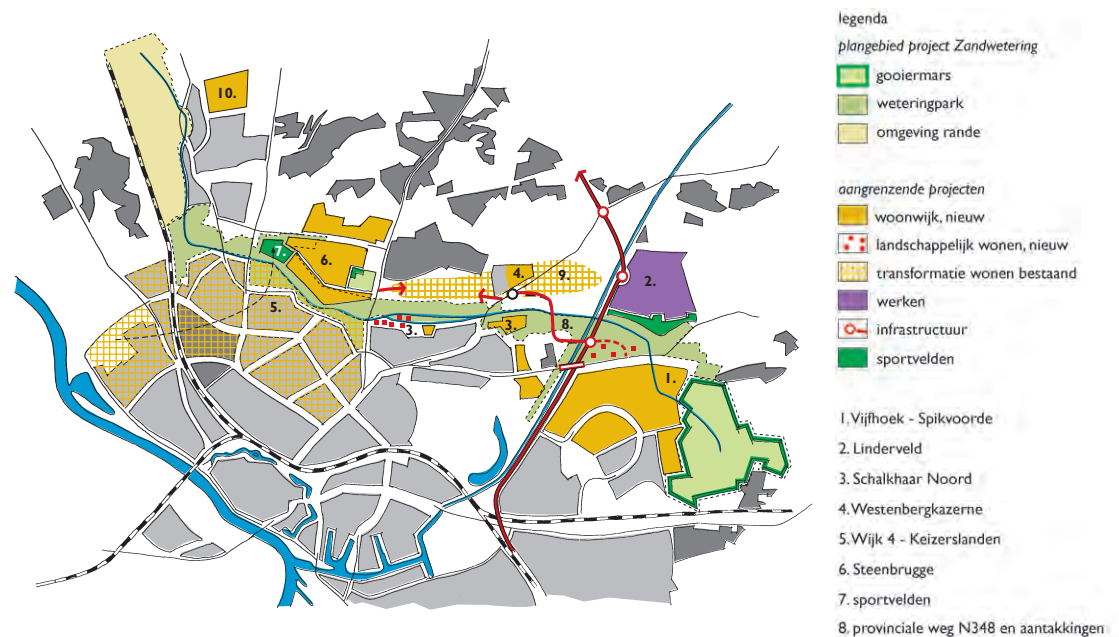
Een belangrijke opgave is de ontwikkeling van de Zandwetering en omgeving tot een multifunctionele zone met een overwegend groen karakter. Ambities met betrekking tot recreatie, bijzondere woonvormen, een duurzaam watersysteem, ecologie en landbouw moeten samen komen binnen een heldere landschappelijke en stedelijke context. Daarom is het opstellen van het Masterplan ook een landschapsarchitectonische opgave. Het gebied rond de Zandwetering zal hierdoor een herkenbaar landschap worden met een sterk eigen imago en een geheel eigen identiteit. Het duurzame

watersysteem krijgt een ruimtelijke expressie en is daardoor een belangrijke drager van het imago van het gebied.

De basis voor de uitwerking van het Masterplan is de volgende driedeling: de Gooiermars, het Weteringdal en de omgeving van landgoed Rande. Deze driedeling kwam tot stand in de ontwikkelingsvisie voor de Zandwetering.

Stedelijke projecten in de omgeving

De projecten op het gebied van wonen werken en infrastructuur in de omgeving van de Zandwetering kennen een uiteenlopende aard, hardheid en uitvoeringstermijn. Een aantal projecten begint concreet gestalte te krijgen, zoals het woongebied de Vijfhoek. Een aantal andere projecten verkeert nog in de planfase, bijvoorbeeld het toekomstige woongebied Steenbrugge. Hieronder volgt een overzicht waarin onder andere

Ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken en infrastructuur. De Zandwetering vormt een schil tussen de oude en de nieuwe stad.

aangegeven is wat de betekenis van de Zandwetering is voor het betreffende project en wat als ontwerpogave in het Masterplan is meegenomen.

1. Spikvoorde (De Vijfhoek)

In de Vijfhoek, de VINEX-lokatie van Deventer, worden tot 2006, zo'n 4600 woningen gebouwd. Hiervan is ongeveer tweederde op dit moment gerealiseerd. De wijk Spikvoorde, onderdeel van de Vijfhoek, maakt net als de wijk Graveland, de sprong over de Nieuwe Dijk. Spikvoorde maakt echter ook een sprong over de huidige loop van de Zandwetering. De planvorming voor Spikvoorde is op dit moment al in een verder stadium dan de planvorming voor de Zandwetering. In het stedelijke gebied is onvoldoende ruimte om invulling te geven aan de ecologische doelstellingen van de Zandwetering. De Zandwetering wordt daarom verlegd en om de wijk Spikvoorde heen geleid.

2. Bedrijventerrein Linderveld

Het Linderveld betreft een ongeveer 60 ha. groot bedrijventerrein met een regionaal profiel ten noorden van de Zandwetering. De zuidzijde van het bedrijventerrein wordt bosachtig, groen ingericht. Qua beleving zal deze rand een onderdeel gaan uitmaken van de zone van de Zandwetering. De aanleg van het bedrijventerrein brengt een extra opgave van 72.000 m³ waterberging met zich mee.

Een groot deel hiervan wordt gevonden binnen de plangrenzen van Linderveld zelf. Het overige deel wordt gezocht in de zone van de Zandwetering. Er ligt daardoor ook een financiële relatie. De zone van de Zandwetering vormt hier een buffer tussen het bedrijventerrein Linderveld en het woongebied de Vijfhoek.

3. Schalkhaar (Hagenvoorde en Landeweerd)

De plannen voor uitbreiding van Schalkhaar aan de noord- en oostzijde verkeren op dit moment nog in de verkennende fase. Wel lijkt een aantal kansrijke plekken zich uit te kristalliseren. Het project Masterplan Zandwetering doet voorstellen voor deze overgangzone en kijkt in samenhang en samenspraak met project Schalkhaar naar deze gebieden.

4. Westenbergkazeme

Op het terrein van de voormalige Westenbergkazeme worden 120 woningen gerealiseerd (2003-2004). Rond de Ganzeboomsbrug is de beschikbare ruimte in het weteringdal zeer beperkt. Daarom wordt ook over de zuidelijke punt van het terrein van de Westenbergkazeme binnen het Masterplan voor de Zandwetering uitspraak gedaan. Het Weteringpark krijgt een functie als recreatief uitlooph gebied voor het nieuwe woongebied.

5. Wijk 4/Keizerslanden

Wijk 4/Keizerslanden is aangemerkt als stedelijk transformatiegebied. Naast grootschalige renovatie wordt onder andere gezocht naar inbreidingslokaties voor het bouwen van nieuwe woningen. Op dit moment wordt gewerkt aan een totaalvisie voor het gebied; een definitief plan hiervoor is nog niet vastgesteld. De parkstrook met hoogbouw grenzend aan de Zandwetering wordt gezien als onderdeel van het ontwerp van het Masterplan Zandwetering. Zo ook het stedelijke watersysteem, dat in verband met de problematiek rond riooloverstorten wellicht aanpassingen behoeft.

6. Steenbrugge

Op de kaart is de toekomstige woonwijk Steenbrugge aangegeven. De positie en de aard van de grens tussen Steenbrugge en Zandwetering wordt mee-ontworpen in het project Masterplan Zandwetering. Het Weteringpark krijgt ter hoogte van Keizerslanden en het toekomstige Steenbrugge een belangrijke betekenis als recreatief uitlooph gebied, de Zandwetering wordt een schakel tussen de oude en de nieuwe stad.

7. Sportvelden

Het beleid ten aanzien van de sportvelden is op clustering gericht. De raad heeft zich in eerdere instantie uitgesproken voor sportvelden in het gebied tussen Steenbrugge

en Keizerslanden. Momenteel wordt dit besluit heroverwogen. Het besluit hierover ligt op een andere bestuurlijke tafel. Wanneer deze heroverweging leidt tot behoud en verbetering van de (deels) op te heffen sportparken, komt het zoekgebied te vervallen en wordt het ingericht als recreatief gebied. Voorlopig blijft het zoekgebied ten noorden van de Zandwetering echter in beeld.

8. Provinciale weg N348 en aantakkingen
De aanleg en tracering van de provinciale weg N348 wordt als gegeven beschouwd. De inpassing van de weg ter hoogte van de doorsnijding van het weteringdal is onderdeel van het Masterplan Zandwetering. De provinciale weg betekent (ondanks bundeling met Overijssels Kanaal) een extra doorsnijding van zone van de Zandwetering. Kanaal en weg samen vormen een brede onderbreking van het Weteringpark. Daarom wordt de kruising van beide binnen het Masterplan Zandwetering uitgewerkt. Voor de aantakkingen op de provinciale weg ter ontsluiting van Schalkhaar en de toekomstige wijk Steenbrugge en voor de nieuwe verbinding tussen provinciale weg en de Oerdijk is een aantal tracés in studie. Het landschappelijke raamwerk van het Masterplan geeft een kader voor de toekomstige inpassing van deze wegverbindingen.

1.4 Water

Het huidige watersysteem

Volgens de huidige inzichten is het watersysteem in Salland niet op orde. De watergangen zijn diep ingesneden in het maaiveld. Gevolg hiervan is dat de watergangen een grote drainerende werking hebben op de omgeving, waardoor in de zomer een tekort aan water ontstaat. Daarom wordt er in de zomerperiode via het Overijssels kanaal water uit de IJssel aangevoerd. Een tweede probleem van de grote watergangen is dat in tijden met neerslagoverschotten het teveel aan water zeer snel wordt afgevoerd. Dit teveel aan water komt uit een groot gebied uiteindelijk samen in Zwolle en zorgt daar dan voor de nodige wateroverlast. Bovendien werd de inrichting van de waterloop in het verleden te eenzijdig gestuurd vanuit het belang van de landbouw alleen. De ecologische kwaliteit heeft daar onder geleden. Het resultaat is een diepe, smalle voor met steile oevers.

Ambitie

Het watersysteem vraagt om herbezinning. Een ambitie is om de eigenschappen van 'Salland als spons' weer beter te benutten. In directe samenhang met de ecologische betekenis (en in verband met het toekomstige recreatieve gebruik) verdient daarnaast de waterkwaliteit extra aandacht.

Met name de Gooiermars heeft bijzondere potenties voor het ontwikkelen van kwelafhankelijke natuur.

Aandacht voor de Zandwetering

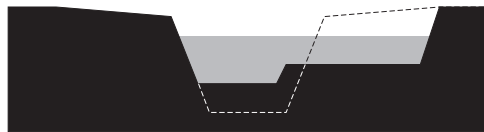
Voor het waterschap vormt deze snel veranderende context een uitdaging om binnen hun beheersgebied bijzondere aandacht aan de Zandwetering te schenken. Om de uitgangspunten voor het nieuwe waterbeheer te realiseren zijn maatregelen in het stroomgebied van de Zandwetering nodig. Er wordt onder andere gezocht naar meer bergingscapaciteit.

1.4.1 Nieuw waterkwantiteitsbeheer

Het waterschap hanteert voor het nieuwe waterbeheer een aantal uitgangspunten die vertaald zijn naar het stroomgebied van de Zandwetering:

- tijdens extreem natte situaties wordt minder water afgevoerd naar benedenstroomse gebieden (minder afwentelen), door meer water vast te houden en te bergen in het bovenstroomse gedeelte van het stroomgebied van de Zandwetering;
- door minder water direct af te voeren en meer water vast te houden en te bergen hoeft in de zomersituatie minder water te worden aangevoerd vanuit het Overijssels Kanaal;

- de neerslag zoals die voorkomt tot 1x per 10 jaar moet binnen de watergangen (met inbegrip van de speciaal aangelegde bergingsruimte) geborgen worden;
- door het realiseren van voldoende bergingsruimte neemt de veerkracht van het watersysteem toe en blijven de oppervlaktewaterstanden ook tijdens extreme situaties beter beheersbaar;
- de bergingsruimte voor extreme situaties (van 1x per 10 jaar tot 1x per 250 jaar) moet in stand gehouden worden. Dat betekent een restrictief beleid ten aanzien van bebouwing in deze gebieden die tijdens extreme situaties onder water lopen. Als gevolg van de aanleg van bedrijventerrein Linderveld moet compensatie van bergingsruimte voor extreme situaties gezocht worden.

Door aanpassing van de waterlopen (verbreden en verondiepen) wordt invulling gegeven aan het nieuwe waterbeheer dat meer gericht is op vasthouden en bergen en minder op afvoeren.

1.4.2 Waterkwaliteit

Status

De Gooiemars is benoemd als kwaliteitswater in het provinciaal waterhuishoudingsplan. Vanwege de regionale en lokale kwel en de geïsoleerde ligging biedt dit gebied bijzondere potenties voor kwelafhankelijke natuurtypen. De landgoederenzone ten noorden van Diepenveen (buiten de begrenzing van het Masterplan Zandwetering) heeft dezelfde status. Voor het deel van de Zandwetering benedenstrooms van de Gooiemars hanteert het provinciaal waterhuishoudingsplan op dit moment het streefbeeld 'belevingswater'. Dit vraagt om extra aandacht voor inrichting, beheer en onderhoud ter versterking van landschap, recreatie en ecologie. Aan de waterkwaliteit worden vanuit dit streefbeeld geen extra eisen gesteld. Deze moet voldoen aan stand still principe (MTR), dit geldt ook voor lozingen.

Huidige kwaliteit

Op dit moment komen in het tussenliggende traject waterlopen met een eigen kwaliteit samen in de Zandwetering, onder andere uit achterliggend landbouwgebied. De verwachting is dat als gevolg van aanpassingen in de bedrijfsvoering de kwaliteit van dit landbouwwater op termijn zal verbeteren. Ook vindt inlaat plaats van water uit het Overijssels Kanaal. Ter hoogte van Schalkhaar en Keizerslanden takken stedelijke waterlopen aan. Bij hevige neerslag vindt hierop overstort

van rioolwater plaats, omdat het riool de hoeveelheden niet kan verwerken. Het afgekoppelde regenwater van de Vijfhoek wordt via de Douwelerleide naar de Zandwetering geleid.

In de Gooiemars speelt kwel een belangrijke rol. Het regionale kwelwater is schoon, voedselarm en hard (kalkrijk). Het water in de sloten is zeer hard, ionenrijk en kent een redelijke zuurstofhuishouding. Het fosfaatgehalte is laag, maar het stikstofgehalte is hoog.

Ook verder benedenstrooms is het water, ondanks de overstorten en de invloed van de landbouw, van redelijke kwaliteit. Dit komt onder andere doordat als gevolg van de diepe insnijding van de Zandwetering kwelwater wordt aangetrokken. Ook het bufferende vermogen van de Zandwetering (verdunning) en de snelle afvoer van water speelt hierbij een rol. Ook hier is het fosfaatgehalte laag, maar het stikstofgehalte zeer hoog.

Formeel gesproken vormen de riooloverstorten op dit moment geen probleem. Aan de huidige kwaliteitseisen wordt voldaan. De waterkwaliteit kan hier echter snel wisselen in het geval van overstort van rioolwater. Dit heeft effect op het aquatisch ecosysteem.

Ambitie

Als verbinding tussen twee gebieden met de status kwaliteitswater (Gooiemars en omgeving Rande) verdient ook het deel van de Zandwetering benedenstrooms van de Gooiemars bijzondere aandacht. Zeker gezien de nog grotere toekomstige betekenis voor recreatie en natuur. Vanuit beide functies geredeneerd zou de best mogelijke waterkwaliteit moeten worden nagestreefd.

Uitgangspunten toekomstige waterkwaliteit

Gemeente en waterschap beschouwen de voorkeursvolgorde 'schoonhouden-scheiden-zuiveren' als leidraad voor het omgaan met waterkwaliteit. Het waterschap streeft naar een gezond aquatisch ecosysteem gekoppeld aan een zo natuurlijk mogelijk watersysteem. Uitgangspunten hierbij zijn:

- lagere stikstofgehaltenes
- tegengaan van negatieve effecten van overstorten / puntlozingen
- minder inlaat van gebiedsvreemd water
- benutten van natuurlijke kwelpotenties

Als referentie voor het aquatische ecosysteem wordt gebruik gemaakt van de viswatertypen voor ondiepe en stilstaande wateren (Organisatie ter verbetering van de Binnenvisserij). In de Zandwetering hoort het viswatertype snoek-rietvoorn. Naast de hierboven genoemde uitgangspunten stelt dit een aantal minimale eisen aan de inrichting die verwerkt zijn in het Masterplan.

1.4.3 Omgaan met riooloverstorten

De toekomstige context van de Zandwetering vormt aanleiding voor het denken over mogelijkheden om anders om te gaan met riooloverstorten.

Schoonhouden/afkoppelen heeft de voorkeur van gemeente en waterschap. Het afkoppelen van verhard gebied zodat regenwater niet meer in het riool komt is een maatregel die goed in deze gedachte past. Grootschalige afkoppeling van het bestaande stedelijke gebied is erg kostbaar maar wordt op termijn wel als een wenselijke maatregel gezien in het kader van de doorwerking van Europese regelgeving (Europese Kadernichtlijn Water). Het waterschap heeft haar prioriteiten met betrekking tot het aanpassen van de riooloverstorten aan de gemeente kenbaar gemaakt. Op dit moment worden de mogelijkheden voor financiering verkend. Hierbij wordt gedacht aan een Interreg project.

Een andere mogelijke maatregel is het aanleggen van zgn. bergbezinkbassins, waarin rioolwater tijdelijk geborgen wordt op het moment dat het riool de verwerking niet aan kan. Dit is echter een kostbare maatregel. Bovendien is het een beperkte oplossing, bij echte pieken blijven overstorten op het watersysteem optreden. Er zijn inmiddels twee bergbezinkbassins aangelegd: bij Keizerslanden en bij de Otter.

Indien de problematiek rond overstorten niet volledig wordt opgelost vóór de uitvoering van het Masterplan Zandwetering moet hiermee in het ontwerp van de watergang rekening gehouden worden. De aanwezigheid van riooloverstorten stelt eisen aan de vormgeving van de waterloop waarin deze uitkomen: het dienen grote en goed doorstroomde watergangen, met een behoorlijk bufferend en afvoerend vermogen te zijn. De huidige Zandwetering voldoet hieraan. Wanneer profielaanpassingen aan de orde zijn (verbreden en verondiepen i.v.m. wensen vanuit waterkwantiteit en ecologie) dient hiermee rekening te worden gehouden.

1.5 Ecologie**Aanleiding**

De denkzandlaagtes van Salland voerden hun water vroeger nog vrij richting de IJssel af. Na het graven van weteringen zoals de Zandwetering zijn de laagtes telkens opnieuw beter en dieper ontwaterd ten behoeve van de landbouw. Tegenwoordig is de Zandwetering als goed drainerende watergang vastgelegd en heeft veel ecologische waarden en eigenschappen ingeboet. De natte natuur is nu beperkt tot de watergangen zelf. Het brongebied, de Gooiemars (gevoed door regionale kwel) kent nog bijzondere natuurwaarden, ondanks dat ook daar verdroging en vermessing zich doen gelden. Daarnaast herbergen ook

oorspronkelijke landschapselementen nog ecologische waarden - zoals de verspreide hoeses met erfbeplantingen in het plangebied en de landgoederen in de omgeving van Diepenveen.

De waardevolle landschapsrelicten in het gebied dreigen steeds meer in de verdrukking te raken onder de invloedssfeer van stad Deventer en door de uitbreiding met nieuwe woonwijken, sportcomplexen en industriegebied. Het gebied wordt veel gebruikt als uitloopgebied, waardoor de recreatiedruk op veel plaatsen toeneemt. Een aantal kunst- en infrastructurele werken maakt forse doorsnijdingen in veelal zuidnoordelijke richting. Genormaliseerde watergangen, wegen en hoogspanningsleidingen vormen daarbij weerstanden en barrières in het landschap, die de permanente vestiging en uitbreiding van ecologische waarden belemmeren. Er is dus veel aan gelegen om de ecologie van het gebied op te waarderen en een integrale plaats te geven in de inrichting.

Ambitie

De Gooiemars behoort tot de Ecologische Hoofdstructuur. Het deel van de Zandwetering benedenstroms van de Gooiemars niet. Dit deel vormt echter de verbinding tussen twee gebieden met de status kwaliteitswater. Ook dit deel van de Zandwetering heeft grote betekenis voor het

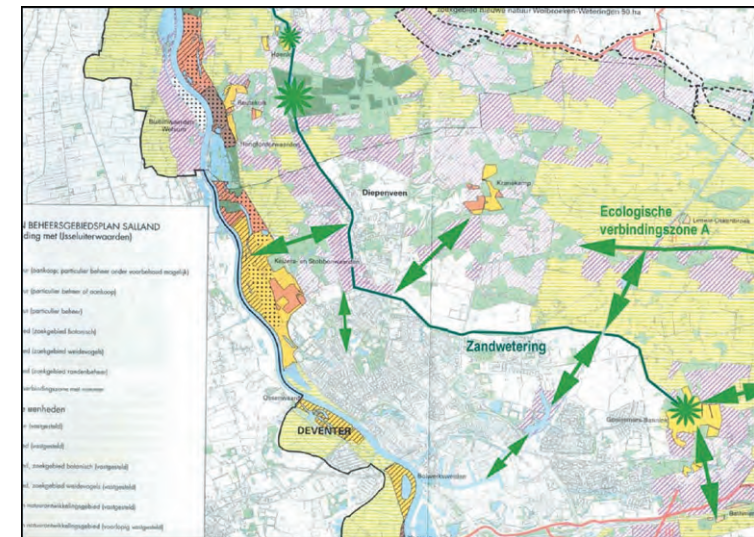
versterken van de landschapsecologische samenhang op lokaal en regionaal niveau. Een aantal kilometers ten noorden van het plangebied bevindt zich een droge ecologische verbinding. De Zandwetering kan hiervan het complement vormen door de geleiding van meer aan water gebonden natuurwaarden.

Het traject van de Zandwetering beslaat een lange geologische overgangszone tussen stuwwal en IJssel. Daarin ligt een bijzondere uitdaging om de diversiteit aan kenmerkende landschappen en nat-droge natuur in samenhang en zoveel mogelijk in een continuüm te accommoderen. De Zandwetering is hierin een groenblauwe loper met de Gooiemars als kloppend hart. Ook de aquatische ecologie zal in dit systeem belangrijk zijn. Er ligt een uitdaging om ecologische diversiteit te combineren of verweven met duurzame landbouwpraktijken en de toekomst als (milieuvriendelijke) woonomgeving.

De Zandwetering als groenblauwe loper

Voor het ontwikkelen van speciale natuurdoelen met bijzondere levensgemeenschappen is een zekere mate van ecologische ambitie voor de inrichting noodzakelijk. Een systeembenadering met beschouwing van de Zandwetering als 'blauwgroene loper' vormt een goed

uitgangspunt. De loper kan deels vrij en deels ingebed binnen een accoladeprofiel worden aangelegd. Wanneer in de lengte benaderd als beekecosysteem, dan is de Gooiemars van betekenis als bovenloopgebied. Van hieruit wordt de Zandwetering als middenloop gevoed. Het benedenstroomse traject is voedselrijker en kent meer stadsinvloeden en daarom een lager ecologisch ambitieniveau. De onderverdeling in bovenloop-middenloop-benedenloop wordt gebruikt om de verschillende ecologisch potenties te duiden. Wanneer vanuit hydrologisch perspectief de gehele Zandwetering (tot van Gooiemars tot Zwolle) in beschouwing wordt genomen,

De Zandwetering legt ecologische relaties tussen bestaande natuurgebieden. De Gooiemars behoort tot de EHS.

behoort het gehele gebied van het Masterplan Zandwetering eigenlijk tot de bovenloop.

Doelsoorten

Een ecologische infrastructuur is ondermeer van belang om dieren en planten de gelegenheid te geven zich veilig te kunnen uitbreiden en elders te vestigen voor het behoud van duurzame populaties en bevorderen van natuurontwikkeling. De Zandwetering kan met een uitstraling vanuit het Gooiemars functioneren als corridor voor belangrijke doelsoorten: de Waterspitsmuis en de Kamsalamander en ecologisch verwante soorten. Beide soorten zijn beschermd en staan op de Rode Lijst vermeld als 'kwetsbare' soorten. Mits er optimale habitateigenschappen worden onderhouden kunnen beide soorten zich redelijk goed handhaven in de perifere stad.

Kamsalamander

Inrichtingseisen doelsoorten

Amfibieën behoeven een stelsel geïsoleerde poelen langs de Zandwetering. Het stelsel bestaat uit een aaneengeschakelde serie grote (tot 2000 m2 en aflopend tot maximaal 1,5 meter diepte) en kleinere poelen (minimaal 150m2; maximaal 1 meter diep) met leembodem en bij voorkeur op kwelrijke plaatsen. De poelen liggen niet verder uit elkaar dan de maximale dispersieafstand van de Kamsalamander (1000 meter); bij voorkeur dichter bij elkaar. Daarnaast maakt de Kamsalamander voor verplaatsing en overwintering in het achterland gebruik van langwerpige en vlakvormige vegetatiestructuren met kenmerkende beplanting (houtwallen, steilranden, houtsingels, ruigten, bosjes), die tevens aaneengeschakeld als verbindingswegen tussen het poelenstelsel fungeren. Deze robuuste vegetatiestructuren geleiden de verplaatsingen van dieren in het plangebied en naar aangrenzende natuurgebieden.

Waterspitsmuis

De Waterspitsmuis komt voor in de Gooiemars en bij Olst. De Zandwetering kan met enige aanpassingen een belangrijke verbindingroute vormen tussen de twee leefgebieden.

Om voldoende ruimte te bieden voor de doelsoorten waterspitsmuis en kamsalamander en het gewenste viswatertype snoek-rietvoorn geldt langs de Zandwetering een continue natuurvriendelijke oeverinrichting, met daarin bredere uitspanningen (vlakken) met ecotopen als broekbos, nat schraalland (Dotterbloemgrasland) en rietland. De natte oeverzones (riet en moerasvegetatie) moeten gemiddeld 15 meter breed zijn. Daarnaast is een droge zone van zo'n 5 meter breed nodig. De waterloop zelf zal in de nieuwe situatie zo'n 7,5 meter breed zijn. Inclusief (onderhouds)pad en taluds komt het profiel van de Zandwetering daarmee op een gemiddelde breedte van zo'n 35 meter. Belangrijk is een grote variatie en afwisseling rond de Zandwetering. Zo heeft de Waterspitsmuis ook belang bij steile en doorwortelde oevers. Ook de poelen vormen onderdeel van het leefgebied. De Waterspitsmuis heeft met name behoefte aan kwelrijke, schone en matig voedselrijke wateren, begeleid door beschuttende vegetatiestructuren.

Ecotopen

Met betrekking tot ecotopen is het wenselijk deze in combinatie en in samenhang met elkaar in het landschap te integreren en configureren, liefst zo groot mogelijk (minimaal 0,5 ha) samen met het behoud van oorspronkelijke landschapswaarden en cultuurwaarden. Dit zorgt voor een aantrekkelijke landschappelijke variatie. Bovenstrooms zijn schrale graslanden kansrijk. Verder benedenstrooms kan gedacht worden aan dotterbloemgrasland, overstromingsgrasland, riet, ruigte en struweel. De natuuronderdelen liggen veelal niet meer dan 0,5 km van elkaar verwijderd, er is sprake van minimaal 3 hectare per kilometer verbinding.

Barrières

Bij het inrichten van de Zandwetering als groenblauwe loper is het tevens van belang rekening te houden met barrières (wegen, genormaliseerde kanalen) en overige weerstanden (intensieve landbouw) in het landschap. De ecologische verbindingen en ecotopen worden op plaatsen gesitueerd met de minste weerstanden en de meest optimale abiotische omstandigheden (b.v. kwel). Daar waar knelpunten actueel en in de toekomst zich voordoen is het noodzakelijk mitigerende maatregelen te treffen in de vorm van b.v. faunapassages onder wegen of uittredingsplaatsen aan genormaliseerde wateren. Voor de waterspitsmuis mogen

onderbrekingen van de natuurvriendelijke brede oeverzone niet groter zijn dan 250 meter en minimaal aan een zijde voorzien te zijn van een oever met rietzoom. Hiermee wordt ook voldaan aan de eisen van andere aan water gebonden doelsoorten, zoals ringslang, libellen en de kamsalamander.

De Gooiermars als kloppend hart

Vanwege de bijzondere potenties in verband met de aanwezigheid van regionale kwel stelt de provincie in haar natuurgebiedsplan voor om in de Gooiermars nieuwe natuur te ontwikkelen. Het gaat hierbij om een kerngebied van in totaal 64 hectare (particulier beheer) met als natuurdoel overwegend bloemrijke graslanden, beperkt aangevuld met plassen en moerassen. Om deze kern ligt een schil van bestaand en nieuw beheersgebied (zoekgebied botanisch) en daar buiten beheersgebied (zoekgebied randenbeheer).

Mogelijke natuurdoelen

In het bovenstroomgebied (inclusief de Gooiermars) maakt het ontwikkelen van bijzondere natuurdoelen de meeste kans, vooral daar waar het grondwater in de vorm van kwel zich duurzaam over brede zones tot in het maaiveld kan manifesteren. Het laten infiltreren, vasthouden en benutten van kwalitatief goed gebiedseigen water zijn hierbij belangrijke randvoorwaarden. De Gooiermars is met moerasbos, natte

bloemrijke weiden en een waaier van slootbeken het 'kloppend hart' van het systeem. Verder is het creëren en/of optimaal benutten van gradiënten (o.a. vocht, voedselrijkdom), reliëf en exponeren belangrijk voor de diversificering van natuur. Een combinatie van natuurdoelen is mogelijk volgens een beekdalbenadering met de inrichting van brede natuurprofielen. Benedenstrooms liggen de natuurambities lager, gezien de milieukwaliteit, beïnvloeding van o.a. riooloverstort en de milieudruk door recreatie en stadsuitbreiding.

Mogelijk kwam vroeger het 'typische' blauwgrasland (*Cirsio-Molinietum*) in de Gooiermars voor, wellicht met subassociaties (o.a. het orchideeënrijk blauwgrasland) op de gradiënt van dekzandrug naar slenk. Blauwgrasland is het ultieme ecologische ideaal. Uit de tegenwoordige beheerspraktijk blijkt dat dit bijzondere grasland moeilijk te restaureren is.

In de Gooiermars zijn kansrijkere en tevens waardevolle natuurdoeltypen te verwachten, waaronder bloemrijke graslanden in de sfeer van Dotterbloemhooiland ('beemden'), Kamgrasweide, Veldrusschraalland en langs de randen Bosbies-associatie. Deze liggen in afwisseling samen met elzenbroekbos (Veldkers-Elzenbroek) in kwelrijke en min of meer permanent natte laagten en verder in het drogere achterland met natuurbos (o.a.

Wintereiken-beukenbos), heide en heischraalgrasland. Voor verbijzondering en variatie van natuur is het vooral van belang de gradiënten in het gebied (hoog naar laag) zoveel mogelijk op uitgesponnen wijze te benutten.

Voorwaarden voor realisatie

Er is veel mogelijk binnen de Klasse der matig voedselrijke graslanden, met wellicht bijzondere elementen van natte schraallanden. Om geschikte standplaatsen voor bijzonder nat schraalland te herstellen of ontwikkelen moet aan de volgende ecologische randvoorwaarden worden voldaan:

- Jaarrond een natuurlijk grondwaterverloop, waarbij schommelingen gering zijn. In de winter tot in het vroege voorjaar (tot mei) wordt een langdurig hoge grondwaterstand (opbolling tot aan of net boven het maaiveld) gevegd. In de zomer en het najaar geldt een minimale grondwaterstand van 1,20-1,30 m minus maaiveld. In de slenken kan de invloed van grondwater maximaal gelden en kan kortdurig inundatie optreden.
- Duurzaam herstel van een lokaal hydrologisch systeem met toevoer van carbonaatrijk, mesotroof en schoon grondwater, waarbij inzig- en kwelgebied in elkaars nabijheid liggen en gekoppeld zijn. Ook stagnerende neerslag mag een

tijdelijk verzurende invloed uitoefenen.

- De chemische samenstelling van grondwater is bepalend (pH = 6-7 en de EGV > 200 (s/cm). Vervuiling van het grondwater met meststoffen uit landbouw is niet gunstig. Verschraling door middel van uitgekiend en goed gefaseerd plaggen is over grote delen noodzakelijk om de voedselrijke en verzuurde zode te verwijderen en de invloed van grondwater in de wortelzone dichterbij te brengen. Schraallanden leven bij de gratie van een goed toegesneden natuurbeheer van extensief maaien en begrazing.

Kansrijke locaties

In de uitwerking zal het waterschap ecohydrologische modelberekeningen uitvoeren waarmee de meest geschikte locaties (groeiplaatsen) voor herstel van bijzondere vegetaties onder regime van het bovenbeschreven hydrologisch systeem goed in kaart gebracht worden.

Aquatische ecologie

Het beeld van de toekomstige Zandwetering is een kwelrijke slootbeek met flauwe oevers. Als referentie voor het aquatische ecosysteem wordt gebruik gemaakt van de viswatertypen voor ondiepe en stilstaande wateren (Organisatie ter verbetering van de Binnenvisserij). In de Zandwetering hoort het viswatertype snoek-rietvoorn. Dit viswatertype moet voldoen aan een aantal

specifieke eisen met betrekking tot de helderheid en begroeiing. Het doorzicht moet meer dan 1 meter bedragen. De begroeiing bedraagt gemiddeld meer dan 60 procent van de watergang. Om dit te kunnen realiseren is een goede waterkwaliteit gewenst. De diepte van de watergang is gemiddeld niet meer dan 80 centimeter (in verband met de groei van waterplanten). Op een aantal plaatsen is de watergang dieper om overwinteringsmogelijkheden te bieden. Minimaal eenzijdig wordt een natuurvriendelijke oever aangelegd (helling 1:5- 1:10). In deze oeverzone groeien oeverplanten als riet en zegge, dotterbloem, bosbies, waterviolier en naaldwaterbies. Als bijzondere ambitie wordt genoemd de kruipende moerasscherm (rode lijstsoort).

Intermezzo: het interactieve planproces

In dit intermezzo wordt een beeld geschetst van de totstandkoming van het Masterplan in een interactief proces met deskundigen en bewoners. De overwegingen die hebben geleid tot het uiteindelijke ontwerp zijn daarbij toegelicht.

INTERMEZZO: HET INTERACTIEVE PLANPROCES

Procesbeschrijving

Gedurende het ontwerp van het Masterplan Zandwetering zijn talloze momenten gecreëerd waarop belanghebbenden konden discussiëren over karakter en richting van het plan. Deze interactiviteit is georganiseerd op uitdrukkelijk verzoek van de gemeenteraad. In dit intermezzo wordt stilgestaan bij dit interactieve planproces.

Op twee sporen interactief

Gemeente Deventer en Waterschap Groot Salland zijn nauw opgetrokken in de totstandkoming van het Masterplan. De inhoudelijke motieven zijn geschetst in de inleiding van dit rapport. Gemeente en waterschap zijn echter niet de enige spelers die belangen hebben in de zone van de Zandwetering. Ook tal van andere

institutionele partners (zoals de provincie en de stichting IJssellandschap) en grondgebruikers en bewoners hebben belangen in het gebied. Zowel voor deze organisaties als de bewoners zijn bijeenkomsten georganiseerd. Daarnaast was het zaak om de plannen en ideeën voor de Zandwetering binnen de gemeente goed af te stemmen met tal van aanpalende plannen en projecten, zoals die voor de herstructurering van Keizerslanden, de ontwikkeling van de Vijfhoek of de dorpsvisie voor Diepenveen.

Bij het ontwerp van het interactieve proces is onderscheid gemaakt naar type actoren. Het leek niet werkbaar om tijdens groots opgezette bijeenkomsten met iedereen tegelijk over de inhoud te spreken. Om die

reden is er een afzonderlijk spoor voor bewoners en een afzonderlijk spoor voor gemeentelijke projectleiders en andere overheden opgezet.

Deskundigenatelier

De afstemming met andere plannen en projecten vond plaats in het zogenaamde deskundigenatelier. Hierbij werden ook andere partijen als de provincie, de stichting IJssellandschap, de gewestelijke land- en tuinbouworganisatie (GLTO) en de gemeente Olst-Wijhe uitgenodigd. Deze deskundigenateliers, die drie keer hebben plaatsgevonden, zorgden voor een verrijking van het plan, meer inzicht in het nut en de meerwaarde ervan en voor een goede afstemming met andere plannen.

Bewoners en grondeigenaren

Een belangrijke partij bij de ontwikkeling van de plannen was de groep bewoners en grondeigenaren. Zij zijn degene die het gebied het beste kennen, momenteel gebruiken en ook in de toekomst nog graag willen gebruiken. Voor deze groep is een reeks van in totaal tien bijeenkomsten georganiseerd, die van start ging in november 2002. Het zwaartepunt van de bewonersparticipatie had plaats in juni 2003, toen op vier achtereenvolgende woensdagavonden met een grote groep mensen intensief is gediscussieerd over de inrichting van het plan.

allochtone Deventenaren

Gedurende het proces hebben enkele studenten van de Saxion Hogeschool IJsselland als afstudeeropdracht, onderzoek gedaan naar de gebruikerswensen van de zone Zandwetering door allochtone Deventenaren. Het bleek heel lastig deze doelgroep te bereiken en dus hun wensen en ideeën in beeld te brengen. Het eindrapport van de studenten doet aanbevelingen voor de wijze waarop deze doelgroep kan worden bereikt in interactieve planprocessen en geeft inhoudelijk advies met betrekking tot de gebruikswensen van deze groep bewoners. De resultaten zijn meegenomen in de verdere uitwerking van de plannen voor de Zandwetering.

grondeigenaren

Tijdens het proces bleek dat de groep grondeigenaars (agrariërs en grootgrondbezitters) behoefte hadden aan een aparte bijeenkomst. Hun belangen zijn anders dan die van aanwonende burgers en gebruikers van het gebied, omdat het hun bedrijfsvoering en/of daadwerkelijke achtertuin betreft. De aard van de vragen en opmerkingen was van een andere aard dan die van de overige bewoners. Om die reden is een afzonderlijke avond belegd met deze groep.

In navolging hierop is vervolgens op dringend verzoek van de agrariërs uit de Gooiemars besloten de communicatie en participatie met betrekking tot dat deelgebied los te trekken van het Masterplan. De problematiek die hier speelde was dusdanig specifiek dat de uitwerking ervan met de agrariërs en grootgrondbezitters uit het gebied afzonderlijk heeft plaatsgevonden. Overigens zijn andere betrokkenen wel voortdurend op de hoogte gehouden van de inhoud en voortgang van dit afzonderlijke traject.

keukentafelsessies

Tijdens de bewonersavonden in juni werd al snel duidelijk dat er bij de aanwezigen veel kennis van het gebied aanwezig is. Zonder deze kennis was het onmogelijk een goed plan te maken en om die reden is een drietal zogenaamde Keukentafelsessies

georganiseerd. Tijdens deze avonden heeft het bureau H+N+S landschapsarchitecten met een bescheiden groep kenners uit het gebied "boven de kaart gehangen" om belangrijke elementen en gegevens van het gebied in beeld te brengen. Deze details waren van belang om de plannen voor de Zandwetering goed verder uit te werken.

bewonerstoets

De uitkomsten van de bewonersavonden, keukentafelsessies, deskundigenateliers en het onderzoek onder allochtone Deventenaren zijn allemaal verwerkt in het uiteindelijke Masterplan. Alvorens dit plan aan te bieden aan B&W is ervoor gekozen dit ontwerp te bespreken met alle mensen die in een eerder stadium betrokken zijn geweest bij het planproces. Dit is gebeurd tijdens de zogenaamde Bewonerstoets (najaar 2003). Hoewel er nog enkele inhoudelijke aanvullingen zijn gegeven konden de aanwezigen zich in hoofdlijnen vinden in het resultaat. Belangrijk was tevens het inzicht dat niet alle belangen zonder meer konden worden opgenomen in het plan, omdat verschillende wensen en belangen met elkaar botsten.

Evaluatie

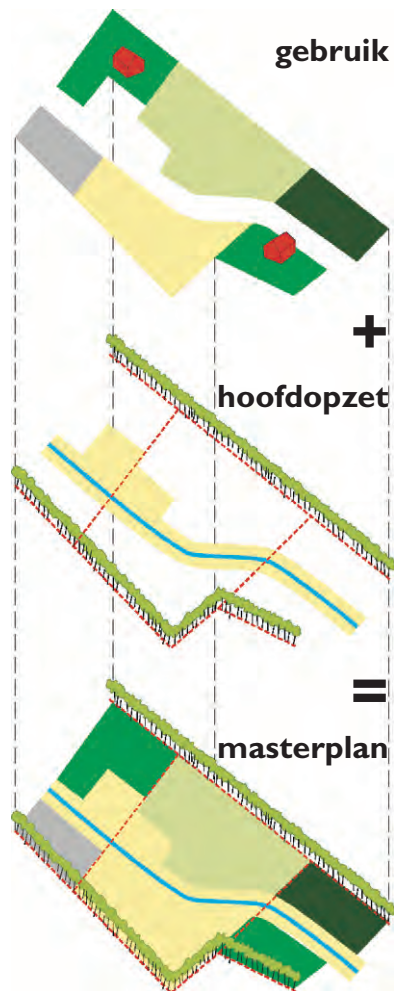
Gemeente en waterschap hebben het interactieve proces zo goed mogelijk proberen vorm te geven. Ook hebben de plannenmakers er steeds naar gestreefd om de bijeenkomsten zo zorgvuldig mogelijk te organiseren. Hierbij ging het om zaken als de beschikbare informatie over de voortgang van het proces en de harde randvoorwaarden, de aanwezigheid van een ruime vertegenwoordiging van gemeente en Waterschap (ook bestuurlijk), het respect waarmee naar ingebrachte opinies is geluisterd, de aard van de werkvormen, die tot doel hadden zoveel mogelijk mensen de mogelijkheid te geven een actieve inbreng te leveren, de wens om de ideeën zo snel mogelijk te verbeelden op kaarten en flip-over en -tot slot- de verantwoording over wat er met het ingebrachte materiaal is gedaan.

Over het algemeen zijn de avonden naar wens verlopen, maar er zijn natuurlijk altijd zaken die beter kunnen. Tijdens de evaluatie van het proces met de bewoners is uitgebreid bij de goede en minder goede punten stilgestaan. De verslagen van de bijeenkomsten en de evaluatie van het proces zijn gebundeld en beschikbaar als achtergronddocument bij het Masterplan Zandwetering. Enkele belangrijke uitkomsten uit de evaluatie zijn aandacht voor de aparte rol die grondgebruikers en -eigenaars moeten

krijgen in het proces, het werken in kleinere deelgebieden, de extra aandacht die nodig is om duidelijk te maken wat al vast staat en waarover mensen mogen meepraten en de noodzaak van bepaalde ingrepen.

Vervolg

Met de vaststelling van het Masterplan zijn we er nog niet. Het is nu zaak tot uitvoering over te gaan. Hiervoor wordt het Masterplan per deelgebied uitgewerkt. Deze uitwerking geschiedt opnieuw samen met bewoners, gebruikers en institutionele partners. Met hetgeen is geleerd uit het interactieve proces voor het Masterplan, de leerpunten uit de evaluatie ervan en de goede inhoudelijke basis die met het Masterplan is gelegd, moet dat gaan lukken!

Een hoofdopzet vormt nog geen Masterplan, maar gaat vooral over condities.

Hoofdopzetten

Na het in beeld komen van de uitgangspunten voor het Masterplan, is gedacht over de mogelijke Ruimtelijke Hoofdopzet van de toekomstige zone rond de Zandwetering. Twee mogelijkheden zijn uitgewerkt. Deze mogelijkheden speelden een centrale rol in de discussies tijdens de bewonersavonden in juni 2003. Aan de hand van hiervan heeft de bevolking van Deventer vanuit haar eigen wensen meegedacht over het gebied. Vragen daarbij waren bijvoorbeeld: Hoe zou u het gebied willen gebruiken? Welk type sfeer spreekt u aan? En welke Hoofdopzet biedt de beste basis voor die wensen?

Met de doorontwikkeling van het Masterplan zijn de beide Hoofdopzetten in zekere zin achterhaald. Als tussenstap hebben ze hun werk gedaan. Aan de hand van de Ruimtelijke Hoofdopzetten hebben de bewoners van Deventer de ontwerpers geholpen goede keuzes te maken. Ze maken de ontwerpkeuzes in het Masterplan beter inzichtelijk. Daarom worden de Ruimtelijke Hoofdopzetten in dit Intermezzo gepresenteerd.

Wat is een Ruimtelijke Hoofdopzet?

Een Ruimtelijke Hoofdopzet is een robuust raamwerk met daarin water, natuur en recreatieve routes. Dit zijn aspecten die alleen in onderlinge samenhang ontworpen kunnen worden. Ze vormen een sterke landschappelijke hoofdstructuur en leggen de basis voor een herkenbaar en duurzaam gebied rond de Zandwetering.

Een Hoofdopzet is nog geen Masterplan, maar vormt hiervoor een opmaat. Een Ruimtelijke Hoofdopzet bestaat vooral uit condities, bijvoorbeeld: waar wordt het nat, waar liggen de recreatieve hoofdroutes? Reeds geplande ontwikkelingen in de omgeving van de Zandwetering zijn ook in de hoofdopzet opgenomen. Binnen deze condities kunnen gebruikswensen een plek krijgen. Hoofdopzet en gebruiksfuncties vormen samen het Masterplan Zandwetering.

Twee maal een Hoofdopzet

Er zijn natuurlijk meer oplossingen mogelijk voor het omgaan met bovengenoemde aspecten. Daarom presenteerden wij twee Hoofdopzetten die de bandbreedte aan kansrijke mogelijkheden bevatten: 'parken aan een hoofdstroom' en 'mozaïek binnen een dubbele loop'. Ze combineren op hun eigen consistente wijze de verschillende onderdelen voor water, natuur en recreatieve routes. En bieden op hun eigen manier mogelijkheden voor verschillende vormen van gebruik.

Ingrediënten van de hoofdopzet

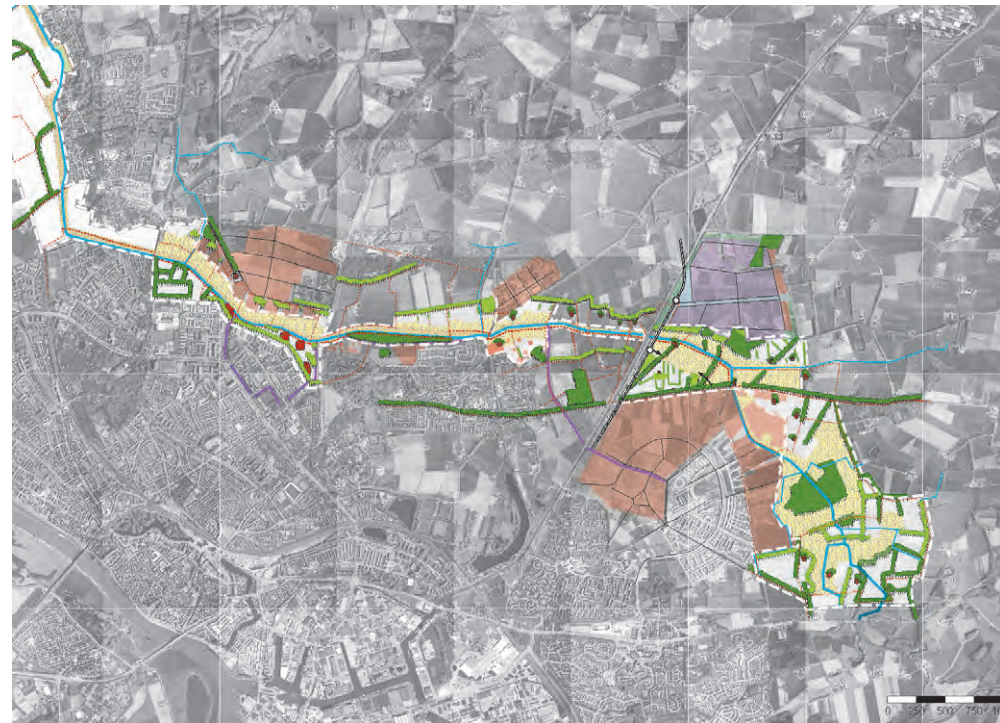
De Gooiemars en de het gebied tussen Diepenveen en Rande zijn in beide hoofdopzetten op dezelfde wijze uitgewerkt. De verschillen tussen de beide hoofdopzetten zijn te vinden in het centrale deel, het Weteringpark. Naast de verschillen kennen beide hoofdopzetten een aantal gemeenschappelijke uitgangspunten:

- Omgaan met hoog en laag. De verschillen tussen hoog en laag zijn eeuwenlang een belangrijke basis geweest voor het landgebruik in Salland. De technische inrichting van de watergangen van Salland in (jaren 60 van de vorige eeuw) betekende een verruiming van de gebruiksmogelijkheden in de lage gebieden voor de landbouw. De verschillen tussen hoog en laag kwamen steeds minder naar voren in het landgebruik. Dit heeft geleid tot het verdwijnen van verschillen in het landschap. Een belangrijk uitgangspunt in beide hoofdopzetten is een nieuwe herkenbaarheid van de verschillen tussen hogere en lagere (natte) delen rond de Zandwetering. Cultuurhistorie zal veel aandacht krijgen in het Masterplan.
- Duurzaam en natuurlijk watersysteem. De toekomstige Zandwetering moet haar water in natte perioden minder snel afvoeren. Hierdoor vermindert niet alleen de kans op verdroging in perioden met minder neerslag, maar wordt ook wateroverlast benedenstrooms voorkomen. Extra ruimte voor het bergen van water maakt hoe dan ook deel uit van het Masterplan en komt in beide hoofdopzetten terug. Dat betekent dat het profiel van de Zandwetering wordt verbreed. Daarnaast worden ook grotere gebieden ingericht om in natte perioden water te kunnen bergen. Dat stelt beperkingen aan de gebruiksmogelijkheden van deze gebieden. Het duurzame watersysteem verhoogt de kansen voor waardevolle natuur in de Zandwetering en haar omgeving. Vooral de aanwezigheid van bijzonder kwelwater in de Gooiemars biedt grote kansen. De Zandwetering zelf wordt ingericht als groenblauwe verbinding op de overgang tussen stuwwal en de IJssel. In de laagte van de wetering worden natte graslanden aangelegd, die ook een rol spelen in de waterberging.

Hoofdozpet I: Parken aan een hoofdstroom

De Zandwetering is niet langer de onopvallende, diepe waterloop. De wetering wordt breder en ondieper. Direct langs de wetering liggen lage landjes die ongeveer 20 tot 30 dagen per jaar onder water staan. Samen met wandel- en fietspaden vormen ze een continue strook van doorgaans 50 meter breed.

Op een aantal plekken, waar de stedelijke druk het grootst is, liggen rond de hoofdstroom grote, parkachtige gebieden. Deze gebieden bestaan uit hoge en lage delen. In de hogere delen aan de randen is ook ruimte voor stedelijke functies zoals intensieve vormen van recreatie (bijvoorbeeld sport, spel, picknick, een theehuis enzovoort) of landschappelijk wonen. De randen bieden een mooi uitzicht naar het open middengebied. De centrale lage delen zijn nat en zullen één tot enkele dagen per jaar echt onder water staan. De natte graslanden vormen hier een interessant ecologisch milieu. Voor de natuurliefhebber is hier veel te genieten. In de omgeving van Schalkhaar is de stedelijke druk voorlopig beperkt. De hoofdstroom van de Zandwetering ligt hier voorlopig in een landbouwgebied.

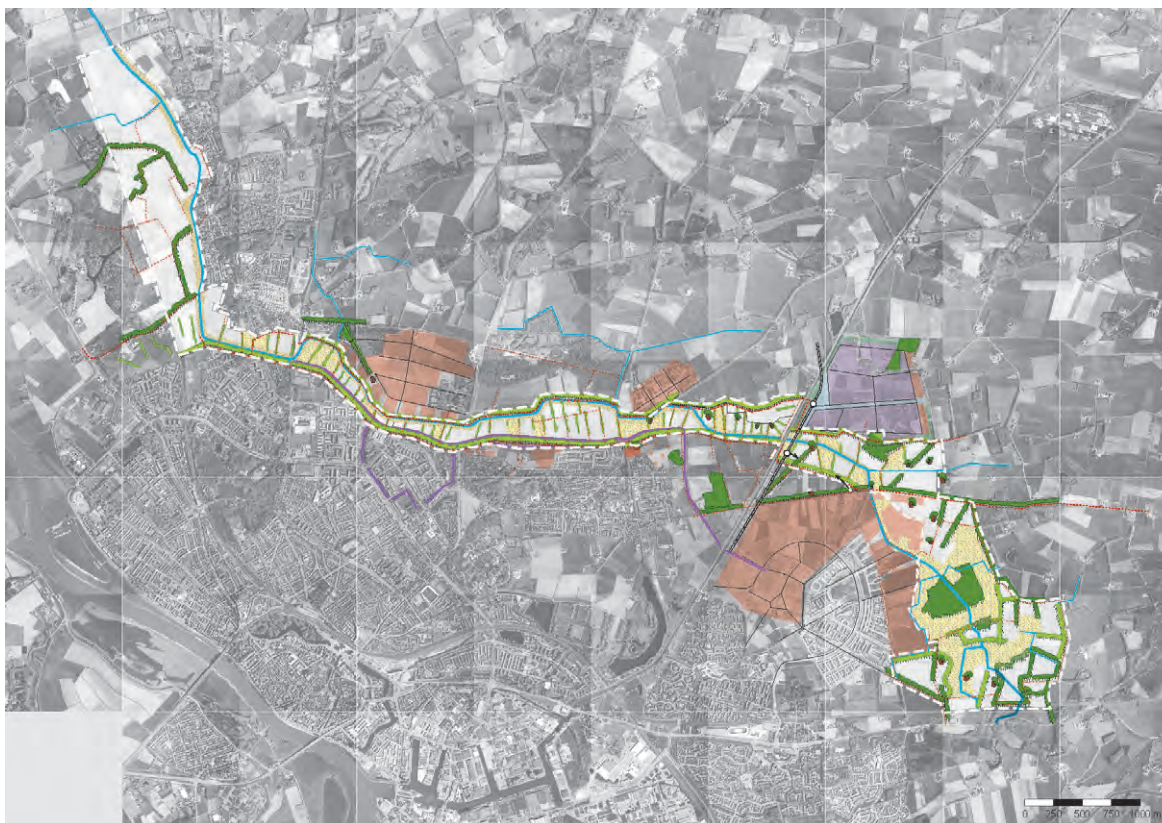
Legenda

	hoofdloop Zandwetering en aantakkingen		lanen bestaand		provinciale weg N348 en aantakkingen
	stedelijk water		lanen nieuw		fietspaden en wandelpaden
	brede oeverzone		bos bestaand		begrenzing plangebied
	nat grasland		bos nieuw		plannen in de omgeving van de Zandwetering (wonen - werken)

Hoofdropzet 2: Mozaïek binnen een dubbele loop

In deze Hoofdropzet is zijn er twee weteringen. In de huidige loop van de Zandwetering komt al het water uit het stedelijke gebied samen. Het schone water dat uit de Gooiemars afkomstig is, wordt via een nieuwe loop naar het noorden afgeleid. Recreatie en natuur profiteren hiervan.

De oude en de nieuwe loop vormen heldere grenzen van het Weteringpark. Hierin zijn ook de regionale routes voor langzaam verkeer opgenomen. Tussen beide lopen bevindt zich een overal ongeveer even brede zone. Ontwikkelingen kunnen zich hier kavelsgewijs voltrekken. Op deze wijze ontstaat een mozaïek van parkgebiedjes, landbouw natuurgebiedjes enzovoort. Ook intensievere vormen van recreatie en stedelijke functies zoals wonen kunnen deel uit maken van het mozaïek. Als eerste worden gebiedjes met natte graslanden ontwikkeld die een rol spelen in de waterberging en een tot enkele dagen per jaar ook onder water staan.

Van Hoofdopzet naar Masterplan

Tijdens de avonden bleek er niet een duidelijke algemene voorkeur voor één van de beide hoofdopzetten. Elke hoofdopzet kende zijn eigen aantrekkelijke punten. Het afwisselende landschap in 'mozaïek tussen een dubbele loop' werd door velen gewaardeerd. De mogelijkheden voor nieuwe natuur gekoppeld aan een zo hoog mogelijke waterkwaliteit vormde een wenkend perspectief. Een ander sterk punt vormde de harde ruimtelijke begrenzing van de zone van de Zandwetering. De duurzame gebiedsmarkering leek een aantrekkelijk, duidelijkheid en kon toekomstige (met name stedelijke) ontwikkelingen sturen. Ditzelfde punt werd door anderen als een minder sterke kant van deze hoofdopzet beschouwd. Men leek deze hoofdopzet weinig flexibel. Bovendien zou het zeer moeilijk of zelfs onmogelijk zijn dit plan in één keer voor het gehele gebied uit te voeren.

Tegelijkertijd was er twijfel over het nut en de werking van het gescheiden watersysteem. Deze omwonenden vonden het model 'parken aan een hoofdstroom' vanwege de flexibiliteit aantrekkelijker. Een vaak genoemd punt was de aard en de intensiteit van de toekomstige recreatie in het gebied. Veel aanwezigen spraken uit liever geen intensieve vormen van recreatie in het gebied te zien. Bovendien ontbrak volgens hen de noodzaak

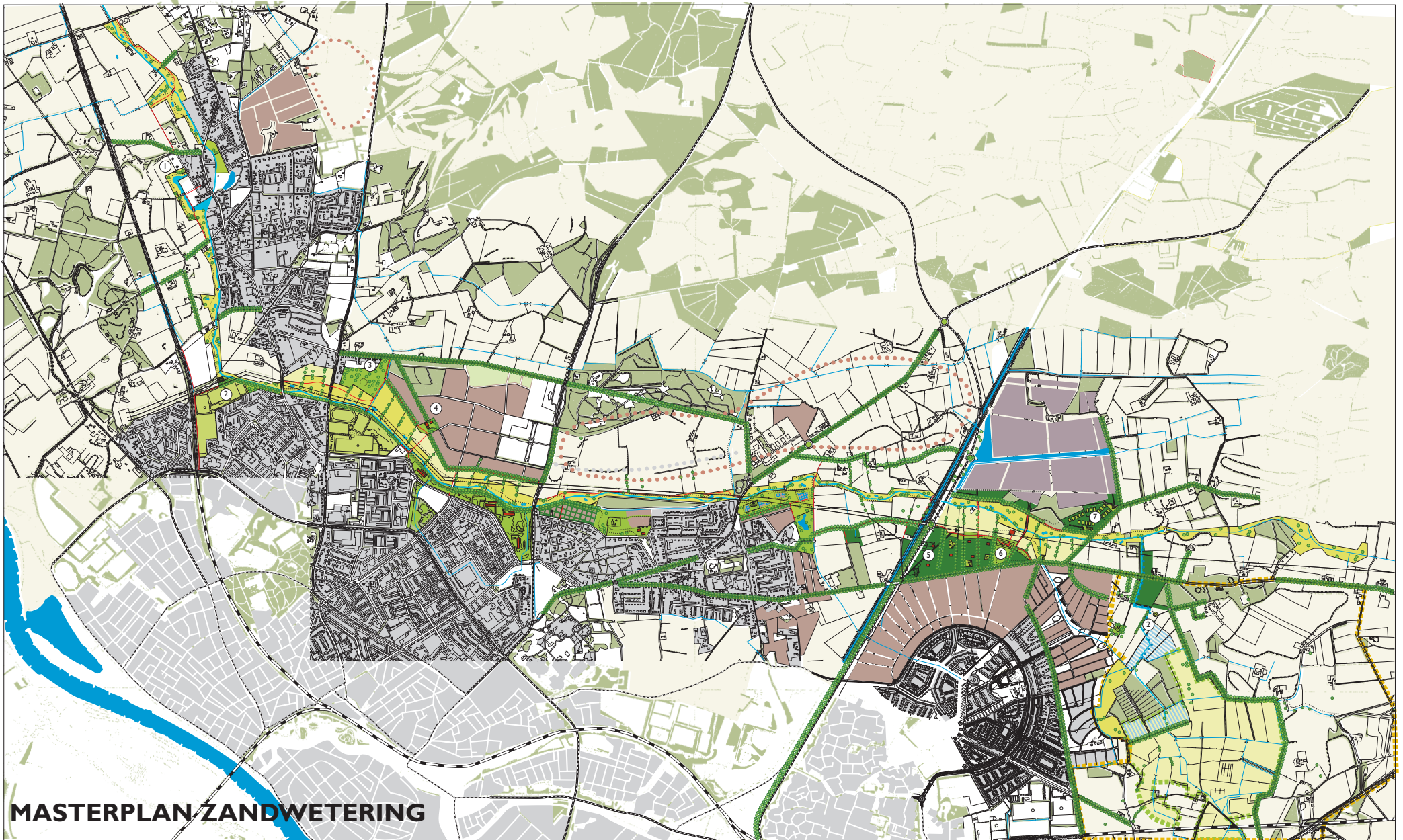
van een toename van de recreatiemogelijkheden in het gehele gebied. De ontwikkeling van zones met een verschillend karakter en mogelijkheden voor recreatief gebruik (zoals in 'parken aan een hoofdstroom') leek een aantrekkelijk perspectief. Een aantal van deze bewoners beschouwden de aanleg van de dubbele loop als een te grote ingreep, met name in het nu nog luwe en landelijke gebied rond Schalkhaar. Het koppelen van transformaties rond de Zandwetering in gebieden die toch veranderen als gevolg van stedelijke ontwikkelingen in de omgeving was daarom een beter idee.

Ook de gemeente en het waterschap achtten een model dat flexibel is naar de toekomst meer kansrijk. Bij nadere beschouwing de uitwerking bleek de dubbele loop niet het juiste antwoord op de problematiek rond de waterkwaliteit, die veel meer gebaat is bij aanpak van de riooloverstorten in het stedelijke gebied. Het Masterplan is daarom gebaseerd op de hoofdopzet 'enkele loop', waar mogelijk gecombineerd met aantrekkelijke elementen uit 'parken aan een hoofdstroom'. Deze aantrekkelijke elementen zijn onder andere een herkenbare grens van het weteringdal en de grote aandacht voor natuur en de waterkwaliteit. De keuze voor een zonering in deelgebieden die in verschillende mate transformeren is een direct gevolg van de discussies tijdens de bewonersavonden.

Deel II: Het masterplan, ontwerptoelichting

Deel 2 vormt de inhoudelijke beschrijving van het Masterplan en vormt daarmee de kern van dit rapport. Eerst worden de hoofdlijnen van het ontwerp beschreven, daarna volgt een beschrijving per thema. Tenslotte volgt een meer gedetailleerde beschrijving van de integrale voorstellen per deelgebied.

MASTERPLAN ZANDWETERING

water

- hoofdloop van de wetering
- overige waterloop
- meer/plas
- bergingsruimte (10/20 dgn/jr)
- zoektracé rond Spikvoorde

open ruimte

- natuurlijk beheerd droog grasland
- intensief beheerd parkgebied
- landbouwgebied

beplanting

- bos (bestaand - nieuw)
- laan (bestaand - nieuw)
- kavelgrensbeplanting
- solitaire bomen (bestaand - nieuw)
- Planspoor Gooiemars**
- gebied in studie
- nieuwe natuur volgens Natuurgebiedsplan
- min. te realiseren waterberging (6 ha)
- bestaand nat natuurgebied

infrastructuur

- hoofdweg/doorgaande weg
- fietspad nieuw
- voetpad nieuw
- brug (bestaand - nieuw)
- weg + rotonde (reservering)
- zoektracé rondweg Schalkhaar

bijzondere functies langs de Zandwetering

- ① kloosteromgeving Diepenveen
- ② uitzichtpunt
- ③ (sport)park met openluchttheater
- ④ stadsboerderij
- ⑤ landgoedcomplex
- ⑥ theehuis/paviljoen
- ⑦ camping o.i.d.

stedelijk gebied

- bestaand woon/werkgebied
- woongebied in ontwikkeling
- wonen/water in studie
- zoekgebied wonen lange termijn
- werkgebied in ontwikkeling

0 100 500 1000 m

januari 2005

DEEL II: HET MASTERPLAN, ONTWERPTOELICHTING

2.1 Hoofdpijnen van het ontwerp

Landschap als inspiratiebron

Het is nu nog mogelijk om de omgeving van de Zandwetering als een herkenbaar, samenhangend en aantrekkelijk gebied te ontwikkelen dat zich aftekent ten opzichte van de omgeving. In het historische landschap ligt een belangrijke inspiratiebron voor het ontwerp.

In de loop van de 20e eeuw zijn contrasten uit het landschap verdwenen, zoals het contrast tussen hoog en laag, tussen droog en nat. De dekzandruggeten en dekzandlaaggeten zijn slechts moeilijk als zodanig herkenbaar door het vaak uniforme grondgebruik. De kenmerkende kavelgrensbeplantingen in de laagte van de Zandwetering zijn verdwenen. Het Masterplan zet in op het opnieuw versterken van verdwenen contrasten. In een

nieuwe context onder invloed van het stedelijke gebruik vertellen de ruggen en laagtes opnieuw het verhaal van de ontstaansgeschiedenis. De verdwenen dynamiek van het water wordt weer zichtbaar in de bergingsruimtes rond de Zandwetering.

Raamwerk

Doordat de landschappelijke ondergrond uitgangspunt vormt voor het Masterplan, ontstaat samenhang en continuïteit op het hoogste schaalniveau. Deze landschappelijke, recreatieve en ecologische continuïteit komt tot uitdrukking door de wetering met zijn overstromingsruimte en oude en nieuw aan te leggen 'Sallandse lanen' op de overgangen tussen laagtes en ruggen.

Het landschappelijke raamwerk is robuust genoeg om toekomstige ontwikkelingen van uiteenlopende aard te kunnen dragen. Het verschaft het Masterplan daarmee voldoende

flexibiliteit voor de toekomst. De ingrepen in de zone van de Zandwetering zijn krachtig maar met het oog op de houdbaarheid van het ontwerp terughoudend in de vormgeving. In de uitwerking kan een aantal specifieke plekken een expressievere uitwerking krijgen. Deze punten zijn echter altijd toevoegingen binnen het overwegend terughoudend vormgegeven geheel.

Drie landschappelijke eenheden

Op basis van het huidige en historische landschapspatroon is in de zone van de Zandwetering een drietal landschappelijke eenheden te onderscheiden met een eigen karakteristiek. Deze verschillende landschappelijke eenheden bieden eigen aanknopingspunten voor ontwerp en kregen in het Masterplan een specifieke benadering: de Gooiermars, het traject van de Oerdijk tot Borgele en het gebied tussen Diepenveen en landgoed Rande.

De Gooiemars

De Gooiemars is een door hoge dekzandruggen omsloten laagte. De hoogteverschillen zijn hier zeer nadrukkelijk. Op basis van historische kaarten is de Gooiemars en omgeving te karakteriseren als een mozaïeklandschap met verspreid liggende bospercelen. De potentie van het regionale kwelsysteem en het lokale watersysteem in combinatie met de bestaande hoogteverschillen is leidend voor het ontwerp.

Van Oerdijk tot Borgele

De Zandwetering voegt zich in het patroon van langgerekte, oost-west gerichte laagtes en

In de toekomst stroomt de Zandwetering door gebieden die verschillen in karakter en gebruik. Sallandse lanen en de wetering met haar overstromingsruimte zorgen voor de eenheid binnen totale gebied.

ruggen. De Zandwetering is hier één van de 'ribbels in het wasbord van Salland'. Op historische kaarten tekent de laaggelegen zone rond de Zandwetering zich af als een gebied van haaks op de wetering liggende hooilanden met beplante kavelgrenzen.

Diepenveen - Rande

Het gebied tussen Diepenveen en landgoed Rande heeft een grote landschappelijke kwaliteit. Verspreid in het een overwegend laag gelegen gebied liggen op enkele dekzandkopjes boerderijerven. Een netwerk van beplante (zand)wegen legt de verbinding tussen het dorp Diepenveen en het landgoed oud en nieuw Rande. Deze landgoederen en de omgeving van het voormalige klooster geven het gebied een bijzondere cultuurhistorische betekenis.

Overgangen tussen de eenheden

De overgangen tussen de eenheden vormen belangrijke schakels in het verhaal van de wordingsgeschiedenis van het landschap rond de Zandwetering. In het ontwerp is er bijzondere aandacht aan besteed.

Uitstroom Gooiemars

Ten behoeve van de ontwatering is in de Middeleeuwen een verbinding gegraven tussen de ingesloten laagte van de Gooiemars en de laagte van de Zandwetering. Als gevolg van de aanleg van

de woonwijk Spikvoorde moet een deel van de loop van de Zandwetering en daarmee deze doorsteek verlegd worden. Voorgesteld wordt de nieuwe loop van de Zandwetering landschappelijk in te bedden door de aanleg van bos op de dekzandrug en deze hierdoor meer te markeren.

Knik bij Borgele

De 'knik bij Borgele' herinnert aan de vroegere vrije afwatering van de Zandwetering op de IJssel. Deze historisch en landschappelijk interessante plek krijgt bijzondere aandacht in het ontwerp. Een markant grondlichaam ter hoogte van de knik in de wetering biedt uitzicht op het landelijke gebied van Diepenveen. De nieuw aan te leggen Sallandse laan bij Borgele eindigt bij dit uitzichtpunt.

Zonering in gebruik

De toekomstige stedelijke druk en het gebruik van het gebied rond de Zandwetering zijn niet overal gelijk van aard. De Gooiemars heeft hierin een aparte positie. Met het oog op de grote natuurwaarden kan het hart van de Gooiemars in de toekomst slechts beperkt toegankelijk zijn voor recreanten. De overige gebieden vervullen elk op hun eigen wijze een rol voor de recreatie vanuit de stad. Voorgesteld wordt een zonering aan te brengen. Waar nieuwe stedelijke ontwikkelingen aan de noordzijde van de Zandwetering gepland zijn, is ook de transformatie van het grondgebruik rond de

Zandwetering zelf aan de orde en worden meer mogelijkheden geboden voor recreatie en natuur. Dit is het geval tussen de Vijfhoek en toekomstig bedrijventerrein Linderveld (Baarlerhoek) en tussen Keizerslanden en het toekomstige woongebied Steenbrugge. De wens tot transformatie valt samen met de relatief grote waterbergingsopgave in deze gebieden.

In andere gebieden speelt het agrarische gebruik nog een rol van betekenis en is grootschalige verstedelijking niet (of pas op lange termijn) aan de orde: het gebied tussen Rande en Diepenveen en de gebieden ten noorden van Schalkhaar. In deze gebieden worden de mogelijkheden voor recreatief medegebruik vergroot met behoud van het agrarische en landelijke karakter. De opgave voor waterberging is in deze gebieden relatief klein.

Eenheid en verschil

In de toekomst stroomt de Zandwetering dus door gebiedsdelen met een verschillend karakter en gebruik. In een aantal gebieden zou je in de toekomst kunnen spreken van het 'landschap in de stad'. De omgeving van de Zandwetering is hier de herinnering aan het historische landschap, maar dan in een stedelijke context met daarbij horende gebruiksmogelijkheden. Door de aanleg van het robuuste en continue landschappelijke raamwerk van laagtes en lanen is de zone van de Zandwetering ondanks de verschillen

tussen delen van het gebied herkenbaar als één geheel.

Ontwerpen, beheren en onderhouden

De beoogde variatie in inrichting van de drie landschappelijke eenheden en de (recreatieve) gebruiksdruk (ondermeer vanuit de noord- en de zuidflank) vergen een gedifferentieerd onderhoud van de gebiedsdelen.

Doordat tevens de eigendomssituatie voor, gedurende en na realisatie sterk zal variëren is een visie op het beheer en onderhoud van groot belang.

De uiteindelijk beherende instantie dient tijdens de totstandkoming van (deel)ontwerpen medezeggenschap te hebben zodat de beheerconsequenties tijdig worden onderkend. Coördinatie van deze specifieke inbreng dient gestructureerd plaats te vinden.

2.2 Beschrijving per thema

2.2.1 Het nieuwe watersysteem maatregelen op een rij

Door de Zandwetering te verondiepen wordt de drainerende werking verminderd. Het watervoerend gedeelte wordt versmald, waardoor minder water wordt afgevoerd. Dit wordt verder ondersteund door vervanging van huidige stuwen in het gebied door

voorden en debietbegrenzers (in combinatie met cascades ten behoeve van de vismigratie). Rond de hoofdloop van de Zandwetering wordt een brede droge berging aangelegd die bij natte situaties (gemiddeld 20 tot 30 dagen per jaar) onder water kan lopen. Het waterschap hanteert het uitgangspunt dat een neerslagsituaties zoals die voorkomen tot 1x per 10 jaar binnen de watergangen (inclusief de aangekoppelde bergingsruimte) geborgen moeten worden. Bij extremere situaties treedt daarbuiten inundatie op.

benodigde bergingsoppervlaktes

Uit modelberekeningen (Witteveen + Bos, april 2003) blijkt dat, wanneer volgens deze nieuwe benadering de afvoer met 65% wordt teruggebracht, in het totale gebied (de Zandwetering op het grondgebied van Deventer) ruimte voor 492.800 m³ water nodig is. Dit komt omgerekend neer op ongeveer 75 ha (uitgegaan is van een gemiddelde waterdiepte van 65 cm). In het stroomgebied is al 37 ha aan ruimte voor water aanwezig. De benodigde nieuwe bergingsruimte betekent dus een verdubbeling van deze oppervlakte. Deze bergingsruimte wordt gevonden door het creëren van ruimte naast de bestaande waterloop, het zogenaamde 'accoladeprofiel' (zie afbeelding op pagina 26). In natte periodes kan deze bergingsruimte onder water lopen.

Gooiemars

Voor het gebied de Gooiemars is 6 ha extra nodig voor het omvormen van de watergang. In eerste instantie wordt ruimte gezocht door het omvormen van sloten door aanleg van een ondiepe berging langs de sloot. De diepte van de huidige sloten wordt deels gehandhaafd om het intreden van kwel in de sloot niet te verstoren. Het kwelwater heeft een uitzonderlijke kwaliteit en is van belang voor het voorkomen van bijzondere plantensoorten.

De wijze waarop de waterberging in de Gooiemars gerealiseerd wordt, hangt af van de mogelijkheden tot integratie met de gewenste functies.

Weteringdal

In dit gebied is voor het anders inrichten van het watersysteem ongeveer 23 ha extra ruimte nodig naast de bestaande watergang. Naast ruimte direct langs de watergang wordt extra ruimte gezocht in aangrenzend gebied in het Weteringdal.

Omgeving Rande

In dit gebied is 9 ha extra ruimte nodig. Deze ruimte wordt vooral gezocht direct langs de watergang.

Extra opgave Weteringdal

In het kader van de Stroomgebiedsvisie Vecht/Zwarte Water zijn de gebieden in beeld gebracht die bij hevige neerslag onder

water lopen. Ook het toekomstig bedrijventerrein Linderveld is zo'n gebied. Dit betekent dat de ruimte die nu wordt weggenomen door de bouw van het bedrijventerrein elders gecompenseerd moet worden.

De compensatie van de bergingsruimte wordt gedeeltelijk gevonden in het bedrijventerrein zelf. Wat niet in het plangebied gecompenseerd kan worden (25.000-30.000 m³), wordt aan extra bergingscapaciteit gerealiseerd in de het gebied rond de Zandwetering. Hiermee is in het Masterplan rekening gehouden. Ook wordt rekening gehouden eventuele extra bergingsbehoefte als gevolg van de aanleg van Steenbrugge en woningbouw bij Schalkhaar. De omvang van deze extra berging en de wijze van compensatie moet nog nader bepaald worden in samenhang met deze projecten.

Effect van de maatregelen

Ten behoeve van het Masterplan Zandwetering zijn door Witteveen + Bos in 2003 een grondwatermodel (Modflow) en een oppervlaktewatermodel (Duflow) van het stroomgebied van de Zandwetering gemaakt. Tevens is een koppelingsprogramma gebouwd, waarmee deze twee modellen gekoppeld kunnen worden. De effecten van de in het Masterplan voorgestelde inrichtingsmaatregelen (omleiding bij Spikvoorde, debietbegrenzers, profielaanpassingen) zijn met de gekoppelde

modellen doorgerekend. Bij het beoordelen van het grondwaterregime in de Gooiemars is uitgegaan van landbouwkundig gebruik (grasland). Naar aanleiding van de modelberekeningen en de resulterende kaartbeelden komt een aantal conclusies naar voren met betrekking tot de oppervlaktewaterstanden en de grondwaterstanden (Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand en Gemiddeld Laagste Grondwaterstand) in een gemiddeld jaar (1999).

grondwater

- In het deel van de Gooiemars bovenstrooms van de huidige stuw bleek verkleining van de profielen (tot een capaciteit van 0,5Q) geen effect te hebben op de GHG en GLG. Om dit toch te realiseren kan gedacht worden aan twee mogelijkheden: verhogen van het stuwpeil of maatregelen op perceelsniveau (bijvoorbeeld verondiepen bestaande sloten)
- Bij de meest stroomopwaartse watergangen aan de oostkant van het Gooiemarsgebied treedt een stijging van de GLG op van ongeveer 10 centimeter. Dit is een gewenste ontwikkeling die wordt veroorzaakt door het verhogen van de bodem van de betreffende watergangen en het verkleinen van het hydraulische profiel.
- Om vergroting van de kans op wateroverlast in de woonwijk Graveland te

voorkomen wordt geadviseerd het profiel van de waterloop langs Graveland te handhaven (de bodemhoogte niet te verhogen en het hydraulische profiel niet aan te passen).

- Het waterschap streeft ernaar de GLG rond het nieuwe tracé van de Zandwetering (omleiding rond de wijk Spikvoorde) niet de laten dalen. De drainerende werking van de nieuwe watergangen moet daarom beperkt worden. De inrichting van deze watergangen wordt hierop afgestemd.
- In het grootste deel van de Zandwetering (van de stuw voor het Overijssels kanaal tot aan de gemeentegrens ten noorden van Diepenveen) bedragen de wijzigingen van de GLG en GHG minder dan 0,1 meter.

oppervlaktewater

Uit de effectberekeningen blijkt dat het waterschap ook in de nieuwe situatie kan voldoen aan haar uitgangspunt dat in de beheerssituatie (tot 1x per 10 jaar) het water in de watergangen en de daarvoor ingerichte bergingsruimte geborgen wordt, en daarbuiten geen inundatie optreedt. Er treedt ten opzichte van de huidige situatie geen peilsteiging op in de aangrenzende gebieden.

Een algemene conclusie is dat de effecten op zowel grond- als oppervlaktewater buiten Zandwetering en zijn bergingsruimte klein

zijn. De nieuwe waterstanden als gevolg van de aanpassingen aan de Zandwetering leggen daardoor geen beperkingen op aan het huidige of toekomstige gebruik in de omgeving. Wanneer aanpassing van het bestaande gebruik aan de orde is (bijvoorbeeld met het oog op natuurontwikkeling in de Gooiemars) dan kan middels maatregelen op perceelsniveau het grondwaterpeil verhoogd worden.

Zichtbaarheid van het water

In de nieuwe situatie zal de dynamiek van het water beter zichtbaar zijn. De Zandwetering kent een permanent nat dat in breedte varieert, maar gemiddeld zo'n 7 meter breed zal zijn. De sloten in de Gooiemars zijn gemiddeld smaller. Verder benedenstrooms neemt de gemiddelde breedte toe. De dynamiek komt pas echt tot uitdrukking in de bergingsruimte langs de wetering. Deze ligt lager en is natter dan zijn omgeving, en staat gemiddeld 20 tot 30 dagen per jaar daadwerkelijk onder water. In het grootste deel van de zomer zijn hierin diverse vormen van gebruik mogelijk. Uit de grafiek met het peilverloop bij een stuw bij Diepenveen blijkt de benutting van de bergingsruimte in een gemiddeld jaar (1999).

2.2.2 Ecologie

In het eerste deel van dit rapport is de ecologische ambitie voor de Zandwetering en haar omgeving geschetst. Deze

ecologische ambitie staat niet op zichzelf. Het Masterplan geeft invulling aan de duurzame ecologische betekenis van de zone van de Zandwetering binnen een ontwikkelende stedelijke context. Er is gezocht naar integratie met de andere belangrijke thema's, vooral met het recreatieve gebruik vanuit het omliggende stedelijke gebied. De ecologische ambitie is hierop nader afgestemd. Mede door de zonering van het recreatieve gebruik en de robuuste invulling van de landschapsstructuur in het Masterplan is de ecologische ambitie voor het gebied als geheel goed te realiseren. Rond de toekomstige Zandwetering gaan recreatie en natuur (grotendeels) samen. Natuur wordt een belangrijke drager van de ruimtelijke kwaliteit van de toekomstige Zandwetering. Natuurbeleving vormt een vergroting van de recreatieve gebruiksmogelijkheden in het gebied.

Gooiemars

In de toekomst zal het brongebied de Gooiemars ingericht worden als kloppend hart van de Zandwetering. Een eerste stap is de aanpassing van het profiel van de Zandwetering, vergelijkbaar met de profiel-aanpassingen benedenstrooms van de Gooiemars. Langs de hoofdloop van de wetering wordt door ontgraven een bergingsruimte gecreëerd. De watergangen in de Gooiemars worden echter niet verondiept. In verband met de regionale kwel

blijft er een diep gedeelte in de watergang. Buiten de bergingsruimte is de invloed van de aanpassingen aan de Zandwetering minimaal. De gemiddelde grondwaterstanden (GHG en GLG) blijven vrijwel gelijk, waardoor het huidige landbouwkundige grondgebruik vooralsnog mogelijk blijft. Binnen de bergingsruimte zijn de omstandigheden gunstig voor de ontwikkeling van kwelafhankelijke natuur. De voedselrijke bouwlaag wordt verwijderd. Het kwelwater wordt minder snel afgevoerd, maar treedt vaker tot in het maaiveld. Op een aantal plaatsen komt ecologische verbinding tot stand met de bosgebieden op de hogere gronden.

De uitvoering van de plannen in de Gooiemars vindt plaats in een aantal fases. In de eerste fase gaat vooral om het netwerk van de waterlopen en een aantal paden en landschapselementen. Ook de benodigde bergingsruimte wordt in de eerste fase gerealiseerd. In het overige gebied blijft het huidige landbouwkundige landgebruik mogelijk. In de fase daarna staat het geleidelijk omvormen van landbouwgrond in het hart van de Gooiemars naar natuurgebied voor ogen, beginnend bij de gronden die grenzen aan de bergingsruimte. Door aanpassing van het watersysteem op perceelsniveau (verwijderen van greppels, verhogen van slootbodems) kan plaatselijk vernatting optreden. Telkens gaat het hierbij om een optimalisatie met het oog op het de

gewenste waterkwaliteit in combinatie met het grondgebruik. De waterkwaliteit is het gevolg van het op elkaar inwerken van regenwater, regionale kwel en lokale kwel.

Het eindbeeld is een zo natuurlijk mogelijk ingerichte Gooiemars waarin natuur en duurzame landbouw samen gaan. Het hart van de Gooiemars zal ingericht zijn als natuurgebied. In de randen daaromheen is plaats voor extensief landbouwkundig gebruik met natuurbeheersaandacht voor de bijzondere natuurwaarden van het gebied. De natuurlijke gradiënt van nat moerasgebied in de lage delen tot bos op de hogere delen van het landschap komt volledig tot zijn recht. Met het oog op de grote (toekomstige) natuurwaarden zijn de recreatieve gebruiksmogelijkheden in de Gooiemars beperkt.

Weteringdal / Diepenveen

Zonering

Na het verlaten van de Gooiemars stroomt de Zandwetering door gebieden die zich onderscheiden door een verschillend karakter en gebruik. Rond Schalkhaar en in de omgeving van Diepenveen en Rande stroomt de Zandwetering door een gebiedsdelen met vooralsnog een overwegend landbouwkundig gebruik. De relatieve rust en de bereikbaarheid van begeleidende groene structuren in het achterland vormen een goede basis voor de natuur rond de

Zandwetering en zijn overstromingsruimte. Op een aantal plaatsten zal de zone van de Zandwetering in de toekomst ingeklemd raken door stedelijk gebied. Hier is een meer robuuste natuurlijke invulling van de zone rond de Zandwetering en zijn overstromingsruimte op zijn plaats. Omdat de bergingsopgave in deze gebieden relatief groot is, zal ook de overstromingsruimte zelf relatief breed zijn.

referentiebeelden voor de loop van de toekomstige Zandwetering

Groenblauwe loper, doorgaande structuren
 Binnen deze verschillende gebieden vormt de toekomstige Zandwetering met zijn overstromingsruimtes en oeverzones een continue groenblauwe loper van de Gooiemars naar de IJsseluiterwaarden en de omgeving van Olst. De Sallandse lanen vormen doorgaande groene structuren in het achterland en leggen de verbinding met omliggende bos- en natuurgebieden. De lanen werken ondermeer als verbindingslijnen voor vleermuizen, evenals de zandwetering zelf. Het profiel van de Zandwetering wordt aangelegd volgens de habitateisen die de doelsoorten daaraan stellen. Barrières die het functioneren als ecologische verbinding bemoeilijken oftevel landschapsweerstand veroorzaken worden zoveel mogelijk vermeden of opgeheven.

De ruimte rond de wetering
 Met het oog op de natuurdoeltypen (Waterspitsmuis, Kamsalamander, viswatertype Snoek-Rietvoorn) krijgt de Zandwetering een ruim en natuurlijk profiel met brede flauwe oevers die gevarieerd zijn in structuur en begroeiing. De breedte van het profiel is afhankelijk van de lokale waterbergingsopgave, maar gemiddeld 30 tot 50 meter breed. Binnen deze breedte bevindt zich het permanent natte deel (de hoofdloop van de wetering), de brede oeverzones die in natte periodes inunderen, maar ook drogere delen. Er is rekening

gehouden met ongeveer 20% drogere delen binnen het natuurlijk ingerichte profiel van de Zandwetering.

De oevers zijn grotendeels flauw, met een helling van minstens 1:5. Ook worden plaatselijk zeer steile oevers ingericht met het oog op het creëren van habitatvoorwaarden voor bijvoorbeeld de IJsvogel. Langs de wetering, in de oeverzone worden groepen van Elzen aangeplant of spontaan aangezet. Op de hogere delen is hier en daar ruimte voor de ontwikkeling van struweel, dat een ecologische verbinding vormt voor veel soorten dieren.

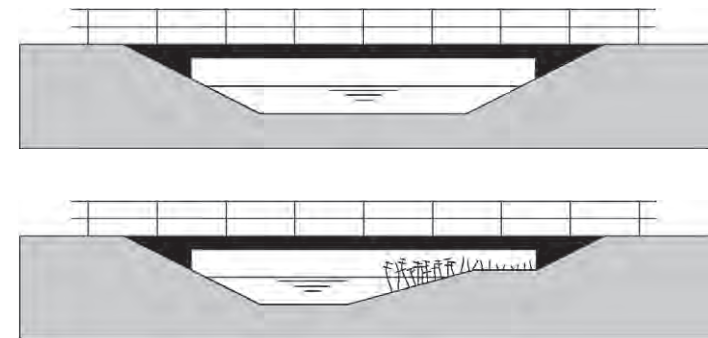
Een stelsel van poelen op regelmatige afstand (ecologische stapstenen voor watergebonden dieren zoals salamanders; maximaal 750 meter uit elkaar) geeft verder invulling aan de Zandwetering als ecologische verbinding. Deze poelen mogen niet in verbinding staan met het water van de Zandwetering en zoveel mogelijk visvrij blijven door periodieke uitdroging.

Omgaan met barrières
 Een van de aanpassingen in het watersysteem is de vervanging van de huidige stuwten door debietbegrenzers. Met het oog op de vismigratie wordt voorgesteld deze debietsbegrenzers te combineren met een kleine cascade. Een andere barrière vormen de bestaande kruisende wegen. Door

versmalling van de loop van de wetering (van ongeveer 10 meter breed naar ongeveer 7,5 meter breed) ontstaat ruimte voor het creëren van een droge natuurlijke oever onder de bestaande brugconstructies. Hier zal onder andere de Waterspitsmuis bij gebaat zijn.

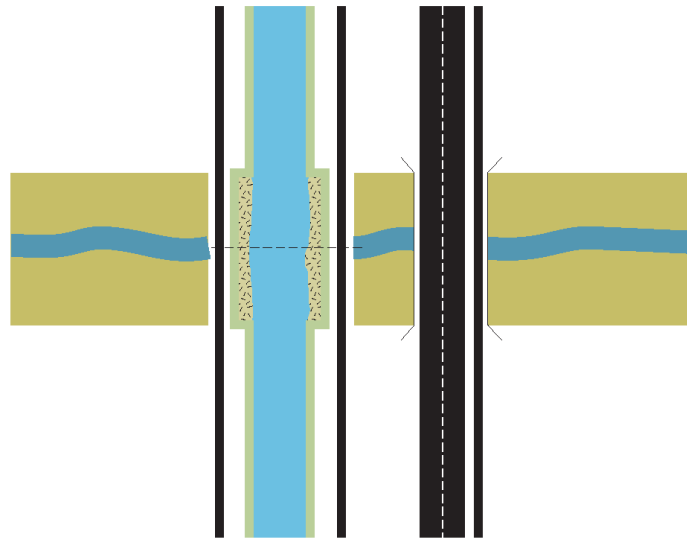

Debietbegrenzer in combinatie met een cascade

Door versmalling van de waterloop ontstaat ruimte voor aanleg van een droge natuurvriendelijke oever onder de bestaande bruggen

Ook de nieuw aan te leggen ontsluitingsweg naar de toekomstige wijk Steenbrugge kruist de laagte van de Zandwetering. Voorgesteld wordt een brug aan te leggen die niet alleen het permanent natte deel van de wetering kruist, maar ook (een groot deel van) de overstromingsruimte rond de wetering.

Suggestie voor de kruising tussen de Zandwetering en het Overijssels Kanaal en de nieuwe N348

De nieuwe provinciale weg N348 vormt in combinatie met het Overijssels Kanaal een brede onderbreking van het weteringdal. Voorgesteld wordt om de wetering met haar oeverzone dicht tot de weg en het kanaal door te trekken om de onderbreking zo klein mogelijk te maken. Onder de brug in de N348 over de wetering dient ook ruimte te zijn voor het doorzetten van een natte en droge oeverzone. Voorgesteld wordt om op enige afstand van de wetering (in de flank van het weteringdal) tunnels aan te leggen met het oog op de passage van middelgrote zoogdieren en amfibieën.

De wetering gaat in een duiker onder het Overijssels kanaal door. Realisatie van een droge oeververbinding in deze duiker is niet mogelijk. Daarom wordt voorgesteld om langs het kanaal ter hoogte van de doorsnijding van het weteringdal natuurvriendelijke oevers aan te leggen. Deze functioneren als uittreedplaats voor dieren die het kanaal oversteken.

De hier geschetste combinatie van faunavoorzieningen lijkt kansrijk om de barrière voor een aantal doelsoorten in en om de Zandwetering zoveel mogelijk op te heffen.

Voorgesteld wordt na aanleg te monitoren op de werkelijke werking van de voorzieningen en deze zonodig aan te vullen of aan te passen.

In het gebied tussen Rande en Diepenveen vormt de spoorlijn een barrière, met name voor kleine langzaam voortbewegende dieren als amfibieën. Zoogdieren ondervinden hiervan veelal geen hinder. Door aanleg van een aantal amfibieëntunnels gekoppeld aan poelen langs de spoorloot wordt de barrièrewerking verminderd. Tevens komt tussen de Zandwetering en het landgoed Rande een samenhangend stelsel van poelen tot stand. Er ontstaat op deze wijze een aantrekkelijk aaneengesloten leefgebied voor amfibieën.

Overige specifieke faunafaciliteiten

Hier en daar worden steile oevers aangelegd ten behoeve van de IJsvogel. Steilranden, gekoppeld aan de Sallandse lanen vormen een interessant vestigingsmilieu voor de Oeverwaluw. Ook zou aan de randen van het open weterringdal een kunstwand kunnen worden aangelegd. Voor vleermuizen kan in het open gebied rond de Zandwetering een overnachtings/overwinteringsplaats worden aangelegd.

In de flanken van het weterringdal komen stedelijke functies tot ontwikkeling. Het nieuw te ontwikkelen (Steenbrugge) en te transformeren (Keizerslanden) woongebied zal een open karakter naar de Zandwetering hebben. De inval van direct licht kan nadelige invloed hebben op de dieren die leven rond de Zandwetering. De Sallandse lanen en de kavelgrensbeplantingen bieden enige afscherming. Verder kan gedacht worden aan de aanleg van een 'dijkje' op koplamphoogte aan de rand van de woongebieden. De aanleg van dichte houtwal op de grens tussen woongebied en Zandwetering is met het oog op de beleving van het gebied vanuit de wijken ongewenst.

Vegetatie

Moeras- en graslanden rond de Zandwetering
In de laagste en natste delen van de Gooiermars (in eerste instantie de bergingsruimte rond de wetering) wordt ingezet op de ontwikkeling van Dotterbloemgrasland. De voorwaarden hiervoor vormen geregelde overstroming, de

Overstroomd hooiland

aanwezigheid van kwel in het maaiveld en lichte bemesting. Beheer kan plaatsvinden door middel van hooilandbeheer of zeer extensieve beweiding (maximaal 0,5 runderen / ha). Op de hogere en droogzandige delen kunnen zich op termijn: (hei)schraalgraslanden ontwikkelen. Voor het gebied tussen de Vijfhoek en het Overijssels kanaal wordt ook ingezet op Dotterbloemgrasland in de lage delen en schraalgraslanden op de hogere delen van het landschap. Het nieuwe traject van de Zandwetering (omleiding in verband met de aanleg van de wijk Spikvoorde) heeft voor een deel het

karakter van een houtwalbeek, met steile, afkalvende oevers. Kenmerkend voor de houtwalbeek is de sleutelbloemvegetatie. Als eenmaal de voorwaarden geschapen zijn is voor het bereiken van de vegetatiedoelen in het bovenstroomse deel van de Zandwetering veel geduld en een uitgekiend beheer vereist.

Dotterbloemhooiland

Het traject van de Zandwetering tussen het Overijssels Kanaal en de Raalterweg vormt ecologisch gezien een overgangsgedebied. In de laagste delen wordt hier gestreefd naar een afwisseling van Dotterbloemgrasland en rietland (voedselrijkere delen die langdurig onder water staan). Rietland vormt ecologische gezien een lager ambitieniveau, maar laat zich goed combineren met de iets lagere waterkwaliteit en het recreatieve gebruik. De hogere delen zijn overwegend in landbouwkundig gebruik als gras- en bouwland.

Kruidenrijk grasland

Rietland

In het gebied tussen de wijk Keizerslanden en het toekomstige Steenbrugge wordt ingezet op de ontwikkeling van rietlanden in de laagste delen. Het rietland behoeft extensief beheer (om de 3-6 jaar maaien en afvoeren), nu en dan moet het spontaan opschieten van Wilg beperkt worden. Als referentie voor de hogere en drogere delen geldt het bloemrijk / kruidenrijk grasland zoals dat tot ongeveer 30 jaar geleden nog veel voorkwam in het landbouwgebied van de zandgronden; hoe schraler hoe beter. Voorbeelden zijn Witbolgrasland (met onder andere Fioringras en Boterbloem) en Kamgrasland. Dit type grasland is goed te combineren met recreatief gebruik. Beheer kan plaatsvinden door middel van begrazing (ongeveer 1 koe/ha). De vegetatiedoelen in dit deel van de Zandwetering zijn snel te bereiken. Geadviseerd wordt om met het oog op de snelle realisatie de gebieden in te zaaien met maaisel uit natuurgebieden. In het gebied van Rande-Diepenveen kent de Zandwetering dezelfde vegetatiedoelen als in Steenbrugge-Keizerslanden.

Elzensingels

Bos, lanen en kavelgrensbeplanting

Op de hogere gronden, op afstand van de Zandwetering, liggen verspreide bouselementen. In de toekomst kunnen functies een plek krijgen in nieuw aan te leggen bos in de flank van het weteringdal. Een voorbeeld zijn de estates tussen de Vijfhoek en het Overijssels kanaal. Voorgesteld om in deze gebieden gedeeltelijk op te hogen met vrijkomende grond uit de bergingsruimte rond de wetering. Op deze wijze ontstaat een geaccidenteerde ondergrond die de basis vormt voor een gevarieerd en natuurlijk bos. Bostypen die op de hogere gronden van nature voorkomen zijn het Wintereiken-Beukenbos en het Berken-Zomereikenbos (vooral veel Zomereik).

De Sallandse lanen vormen een verbinding tussen de verspreid liggende bestaande en nieuwe bouselementen. Voorgesteld wordt om de lanen te beplanten met Zomereik. De lanen functioneren onder andere als verbindingslijn voor vleermuizen.

Verspreid in het gehele gebied, langs de wetering en op kavelgrenzen, worden Elzen aangeplant. Ook zullen zich spontaan Elzen ontwikkelen. Elzensingels zijn rijk aan insecten en hebben een waterzuiverende functie. Elzenbos kent rijke ondergroei.

Beheer en onderhoud

Teneinde zo optimaal mogelijk recht te doen aan de gestelde ecologische doelen dient hierop afgestemd beheer en onderhoud plaats te vinden. Op voorhand dienen keuzes te worden gemaakt ten aanzien van de beoogde ecologische situatie, de hiertoe te treffen inrichtingsmaatregelen en de wijze (werkmethodes, intensiteiten e.d.) van onderhoud, de meest verantwoordelijke partij (waterschap, natuurorganisatie, particulieren, gemeente) alsmede de wijze van financiering van het onderhoud.

2.2.3 Recreatie

De Zandwetering krijgt betekenis voor recreatie op drie niveaus: de regio, de stad en de wijk. Het netwerk van fiets- en wandelpaden in een aantrekkelijke omgeving (natuurbeleving) vormt hiervoor de basis. Het

Masterplan doet uitspraak over een aantal bijzondere programmatische toevoegingen. Het is de bedoeling dat deze met de ontwikkeling van aangrenzende wijken nader worden ingevuld. Het is wenselijk dat agrarische ondernemers en private ontwikkelaars aanhaken op de recreatieve potenties van het gebied. Het Masterplan laat hiervoor ruimte.

Zonering recreatief gebruik

De recreatieve gebruiksmogelijkheden zijn een belangrijk onderdeel van het Masterplan. De intensiteit zal niet overal gelijk zijn. Het meest kwetsbare deel van de Gooiemars zal slechts onder begeleiding toegankelijk zijn. In de deelgebieden Schalkhaar en Diepenveen is vooral sprake van medegebruik van het landelijke gebied. Waar de Zandwetering zicht voegt in het toekomstige stedelijke gebied, zijn meer intensieve vormen van recreatie mogelijk. Hierbij is wel sprake van een zonering. De flanken van de zone van de Zandwetering krijgen een parkachtige invulling, met mogelijkheden voor intensievere vormen van recreatie. Voorbeelden zijn het bestaande park aan de rand van Keizerslanden en het nieuwe bos grenzend aan de Vijfhoek. Deze parken vormen concentratiepunten langs de Zandwetering. Het open middengebied rond de wetering wordt minder intensief gebruikt.

Intensieve recreatie is mogelijk in de flank van het Weteringdal

Toegankelijkheid

Aan de Zandwetering benedenstrooms van de Gooiemars worden fiets- en wandelpaden gekoppeld. Aan een zijde van de overstromingsruimte van de wetering bevindt zich een voetpad. Een fietsroute bevindt zich meestal op afstand, gekoppeld aan de Sallandse Lanen. Deze vullen een belangrijke ontbrekende schakel in het netwerk van recreatieve wandel- en fietsroutes rond Deventer in. Het wordt het mogelijk een rondje rond de stad te maken. Ook is het netwerk van paden ten noorden van de Zandwetering beter bereikbaar voor de bevolking van de stad. Bestaande recreatief aantrekkelijke gebieden worden beter toegankelijk door koppeling aan het netwerk.

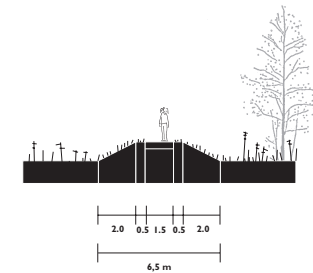
De recreatieve ontsluiting van het buitengebied op het niveau van de stad valt nu nog vaak samen met de grotere uitvalwegen. Voorgesteld wordt om een aantal nieuwe fiets- en wandelroutes aan te leggen tussen de stad en het buitengebied. De Zandwetering speelt hierin een rol:

- een fietspad langs de Douwelerleide verbindt de Vijfhoek en de nieuwe woongebieden aan de noord-oostzijde van Schalkhaar met het buitengebied.
- Een voetpad legt de verbinding tussen Schalkhaar en het Wechelveld. De Wechelerhoek zal vooralsnog haar open karakter en het landbouwkundige gebruik behouden.

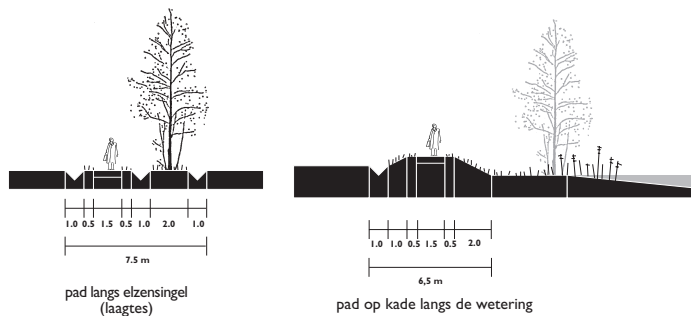
- Een fietspad langs het spoor legt de verbinding tussen de stad en de omgeving van Diepenveen.
- De bestaande uitvalsmogelijkheden via de IJsseluiterwaarden en langs het Overijssels Kanaal kunnen worden opgevaardeerd.

De paden langs de Zandwetering worden zo goed mogelijk toegankelijke vanuit de aangrenzende wijken. Het wordt mogelijk een 'ommetje' te maken vanuit deze wijken langs de Zandwetering. Bijzondere aandacht in de uitwerking verdienen de specifieke recreatieve gebruikswensen van de bevolking van allochtone afkomst. Vooral de wijk Keizerslanden kent veel allochtone bewoners. In de studie 'Kleurrijk recreëren aan de zone

Zandwetering' (juni 2003) zijn hun gebruikswensen verkend. Het Masterplan biedt ruimte voor deze wensen. In de nadere uitwerking van het deelgebied Keizerslanden-Steenbrugge zullen ze concreet gestalte krijgen.

pad op kade door de overstromingsruimte

pad langs elzensingel (laagtes)

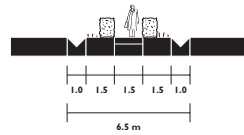
pad op kade langs de wetering

Referentie voor paden op lage kades langs de Zandwetering

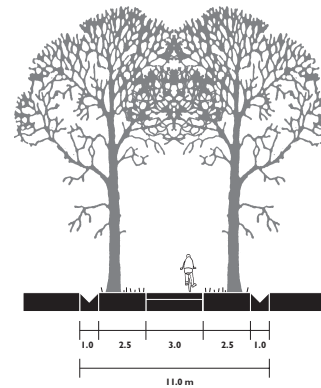
Het lage gebied kan doorkruist worden over Vlonderpaden

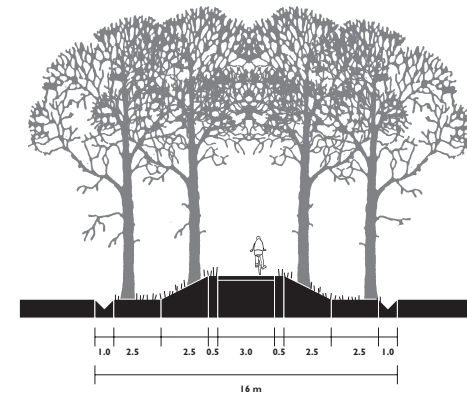
pad tussen hagen
(ruggen)

pad met laanbeplanting
(ruggen)

fietspad met laanbeplanting
(ruggen)

Sallandse laan door landelijk gebied

Sallandse laan grenzend aan opgehoogde parkrand

Recreatief programma

Het Masterplan geeft een voorschot voor bijzondere op recreatie gerichte programmaonderdelen. De voormalige boerderij Steenbrugge ligt centraal en kan een functie als stadsboerderij combineren het onderhoud van een deel van de zone van de Zandwetering. Langs de Zandwetering tussen de Vijfhoek en Linderveld is ruimte voor een theehuis. Andere mogelijke recreatieve voorzieningen zijn een openluchttheater bij Steenbrugge en een schaapskooi met bezoekmogelijkheid aan de rand van de Gooiemars. Ook kan gedacht worden aan de mogelijkheid om openluchtateliers voor kunstenaars te realiseren. Ter hoogte van Linderveld biedt het Masterplan ruimte voor ontwikkeling van een camping. De sector recreatie van de gemeente geeft aan dat hieraan behoefte is.

2.2.4 Stedelijke functies rond de Zandwetering

Stedelijke recreatieve functies

De zone van de Zandwetering is in de eerste plaats gericht op landbouw, natuur en recreatief gebruik vanuit de aangrenzende gebieden. Om aan dat recreatieve gebruik een meerwaarde te kunnen geven is toevoeging van een aantal stedelijke functies gewenst. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld een theehuis of een openluchttheater. Voorwaarde voor toevoeging van deze functies is dat zij

ontworpen worden met respect voor de uitgangspunten van het ontwerp van het Masterplan. De nieuwe functies zullen zich gedragen als 'gast'. Zij zullen altijd een toevoeging of verbijzondering zijn in het gebied van de Zandwetering zonder zelf het karakter van het gebied op dominante wijze te bepalen.

De Zandwetering als woonomgeving

De toekomstige zone van de Zandwetering vormt een bijzondere en aantrekkelijke omgeving en draagt bij aan de kwaliteit en het imago van de aangrenzende bestaande en toekomstige woongebieden. Grootschalige toekomstige verstedelijking vindt in eerste instantie een plek op de hogere dekzandruggen. Een voorbeeld is het

theehuis

buiten wonen

boulevard

urban villas

Voorbeelden van stedelijke functies rond de Zandwetering

toekomstige woongebied Steenbrugge. Op de hogere ruggen is ook ruimte voor de ontwikkeling van bijzondere woonmilieus die een verdichting van het landschap met zich meebrengen. Zo wordt voorgesteld om op de hogere gronden tussen de Vijfhoek en Linderveld een bijzonder landgoedachtig woonmilieu te realiseren in een nieuw aan te leggen openbaar toegankelijk bos. Tevens wordt hiermee overgang gecreëerd naar de Zandwetering.

De laagte van de Zandwetering kan bij uitzondering op een aantal plekken ook een rol als woongebied vervullen. Aan de ontwikkeling van nieuwe woonmilieus wordt hier een aantal bijzondere voorwaarden gesteld. Er kan geen sprake zijn van grootschalige verstedelijking. Er mag geen afbreuk gedaan worden aan het groene karakter van de zone als een geheel. Uit de verschijningsvorm van de nieuwe woningen moet blijken dat zij 'te gast' zijn in het weteringdal. Een voorbeeld is het zoekgebied voor uitbreiding bij Schalkhaar Noord. Hier wordt met respect voor het watersysteem gezocht naar een passende invulling. Voorgesteld wordt daarom het woongebied vorm te geven in een aantal clusters, als 'eilanden' in het weteringdal.

2.2.5 Sociale veiligheid

De zone van de Zandwetering krijgt niet alleen betekenis voor het recreatieve ommetje op zondagmiddag. Ook zal het onderdeel worden van de dagelijkse leefomgeving van veel mensen die wonen in de aangrenzende wijken. Daarnaast speelt de zone van de Zandwetering een belangrijke rol als verbindend gebied tussen verschillende stadsdelen van Deventer. In dit Masterplan wordt onderkend dat sociale veiligheid daarom een belangrijk thema is dat bij de uitwerking van de deelgebieden aandacht behoeft.

Door een uitgekend ontwerp moet een bijdrage geleverd worden aan de sociale veiligheid van het gebied van de Zandwetering, vooral bij de kruisende routes die onderdeel worden van het netwerk van doorgaande fietspaden in de stad.

Aspecten die hierbij aan de orde kunnen komen zijn bijvoorbeeld de aard en lokatie van het opgaande groen, verlichting en de tracering van de route.

2.2.6 Landbouw

Een deel van het huidige landbouwgebied zal transformeren om ruimte te bieden aan wonen, recreatieve functies, water en natuur. In een groot deel van gebied blijft de landbouw ook in de toekomst echter het beeld bepalen. Het multifunctionele karakter,

met inbegrip van de landbouw, is een belangrijke kwaliteit van het gebied. Wel zal in de toekomst de aard van de landbouw in het gebied deels veranderen.

Het landbouwgebied bevindt zich binnen de context van een verstedelijkende omgeving. De gemeente daagt de huidige grondgebruikers in het gebied daarom hier op in te spelen hun nu voornamelijk op productie gerichte bedrijfsvoering meer te richten op de veranderende stedelijke context. Hierbij zou bijvoorbeeld gedacht kunnen worden aan de verkoop van eigen producten, het toegankelijk maken van (delen van) het bedrijf of het exploiteren van een theetuin. Ook is het mogelijk dat de huidige agrarische bedrijven een rol gaan spelen bij het toekomstige beheer van het gebied.

Het Masterplan kent een indeling in verschillende deelgebieden met een eigen karakter en gebruik. Deze indeling sorteert voor op een verschillend karakter van de landbouw in de verschillende deelgebieden. De uitwerking van de verschillende deelgebieden zal natuurlijk plaatsvinden in nauwe betrokkenheid met de verschillende grondeigenaren en gebruikers.

Waar de nieuwe loop van de Zandwetering de hoge dekzandrug kruist, krijgt deze het karakter van een 'houtwalbeek'.

<p>water</p> <ul style="list-style-type: none"> hoofdloop van de wetering overige waterloop meer/plas bergingsruimte (10/20 dgn/jr) zoektracé rond Spikvoorde 	<p>open ruimte</p> <ul style="list-style-type: none"> natuurlijk beheerd droog grasland intensief beheerd parkgebied landbouwgebied 	<p>beplanting</p> <ul style="list-style-type: none"> bos (bestaand - nieuw) laan (bestaand - nieuw) kavelgrensbeplanting solitaire bomen (bestaand -nieuw) <p><i>Planspoor Gooiemars</i></p> <ul style="list-style-type: none"> gebied in studie nieuwe natuur volgens Natuurgebiedsplan min. te realiseren waterberging (6 ha) bestaand nat natuurgebied 	<p>infrastructuur</p> <ul style="list-style-type: none"> hoofdweg/doorgaande weg fietspad nieuw voetpad nieuw brug (bestaand - nieuw) weg + rotonde (reservering) zoektracé rondweg Schalkhaar 	<p>bijzondere functies langs de Zandwetering</p> <ul style="list-style-type: none"> ① kloosteromgeving Diepenveen ② uitzichtpunt ③ (sport)park met openluchttheater ④ stadsboerderij ⑤ landgoedcomplex ⑥ theehuis/paviljoen ⑦ camping o.i.d. 	<p>stedelijk gebied</p> <ul style="list-style-type: none"> bestaand woon/werkgebied woongebied in ontwikkeling wonen/water in studie zoekgebied wonen lange termijn werkgebied in ontwikkeling
--	--	--	---	--	---

2.3 Deelgebieden

Gooiermars

Kwelwater van bijzondere regionale kwaliteit voedt de bron van de Zandwetering. Nu nog wordt dit water snel afgevoerd, waardoor de natuur hiervan onvoldoende profiteert. Ook is het huidige landbouwkundige gebruik niet in overeenstemming met de grote natuurlijke potenties. Het is de ambitie dat in de toekomst het water meer zal worden vastgehouden. Dat betekent dat de laagste delen van de Gooiermars zullen vernatten en worden omgevormd tot natuurgebied. Op de hogere delen blijft landbouw in aangepaste vorm mogelijk. De Gooiermars wordt niet toegankelijk voor intensieve recreatie. Struinen in de natuur kan alleen onder begeleiding van een gids. De nieuwe wandel- en fietspaden die om de Gooiermars lopen bieden wel altijd zicht op het centrale natuurgebied.

Tijdens de bespreking van de hoofdpunten tijdens de bewonersavonden in juni 2003 bleek de bijzondere positie van de Gooiermars. De ambities voor waterberging en natuur zoals verwoord door gemeente en waterschap botsten met belangen en wensen van de boeren in het gebied. Afgesproken is dat verdere planontwikkeling in de Gooiermars plaatsvindt in een zelfstandig planspoor, in nauwe samenwerking met de grondeigenaren en gebruikers.

Uitvoering Gooiermars

De uitvoering van de plannen voor de Zandwetering starten in het brongebied, de Gooiermars. De opgave in de Gooiermars is de herinrichting van het gebied tot een echt brongebied, waarin kwelafhankelijke natuur van een bijzondere waarde tot zijn recht kan komen. Hiervoor is vanuit het project PURE geld beschikbaar gesteld. De hoogteverschillen en de aanwezige regionale kwel bieden goede condities voor verbetering van de ecologische potenties van het gebied. Uitvoering van de plannen heeft echter grote gevolgen voor het huidige gebruik van het gebied, de landbouw. Natuurontwikkeling gaat gepaard met extensivering van de landbouw en een ander gebruik en beheer van het gebied. Realisatie van de plannen kan enkel geschieden in overleg én in nauwe samenwerking met de aanwezige grondeigenaren (particuliere boeren en grootgrondbezitters). Hierbij worden de mogelijkheden voor schadeloosstelling meegenomen. Voor de uitwerking van de plannen voor het deelgebied Gooiermars is een separaat processpoor gestart, waarin de belanghebbenden in het gebied een speciale rol hebben.

Omleiding om Spikvoorde (uitstroom Gooiermars)

Om ook na de aanleg van de woonwijk Spikvoorde de ecologische continuïteit van de Zandwetering te waarborgen, is er voor gekozen deze te verleggen om Spikvoorde heen. Een bijkomend voordeel is dat hierdoor extra mogelijkheden ontstaan voor vernatting van een deel van de Gooiermars, zonder dat het toekomstige stedelijke gebied hiervoor een beperking vormt. De omleiding van de Zandwetering om Spikvoorde betekent in feite de verplaatsing van de uitstroom uit de Gooiermars. Waar de Zandwetering de Gooiermars verlaat wordt een bijzonder grondlichaam aangelegd als markant uitzichtpunt. Hier raakt de Zandwetering aan de hoge rug rond de Oerdijk. Op de flank van deze rug wordt een nieuwe 'Sallandse laan' aangelegd, die de (ruimtelijke en recreatieve) relatie legt met Spikvoorde. Voorgesteld wordt om het nieuwe tracé van de Zandwetering voor zover deze de hoge rug rond de Oerdijk doorsnijdt in te passen met de aanleg van bos. De hoge rug wordt hiermee tevens geaccentueerd. Omwille van de landschappelijke helderheid (en vanuit het oogpunt van grondverzet) is de aanleg van een ruim profiel met bergingsruimte is plaatse van deze rug niet gewenst. Wel wordt met het oog op de ecologische continuïteit voorzien in een natuurvriendelijke oever. De barrières in het nieuwe tracé (onder andere de Oerdijk) worden opgeheven door de aanleg van ecoduikers.

water

- hoofdloop van de wetering
- overige waterloop
- meer/plas
- bergingsruimte (10/20 dgn/jr)
- zoektracé rond Spikvoorde

open ruimte

- natuurlijk beheerd droog grasland
- intensief beheerd parkgebied
- landbouwgebied

bepanting

- bos (bestaand - nieuw)
- laan (bestaand - nieuw)
- kavelgrensbepanting
- solitaire bomen (bestaand - nieuw)

Planspoor Gooiermars

- gebied in studie
- nieuwe natuur volgens Natuurgebiedsplan
- min. te realiseren waterberging (6 ha)
- bestaand nat natuurgebied

infrastructuur

- hoofdweg/doorgaande weg
- fietspad nieuw
- voetpad nieuw
- brug (bestaand - nieuw)
- weg + rotonde (reservering)
- zoektracé rondweg Schalkhaar

bijzondere functies langs de Zandwetering

- ① kloosteromgeving Diepenveen
- ② uitzichtpunt
- ③ (sport)park met openluchttheater
- ④ stadsboerderij
- ⑤ landgoedcomplex
- ⑥ theehuis/paviljoen
- ⑦ camping o.i.d.

stedelijk gebied

- bestaand woon/werkgebied
- woongebied in ontwikkeling
- wonen/water in studie
- zoekgebied wonen lange termijn
- werkgebied in ontwikkeling

Baarlerhoek

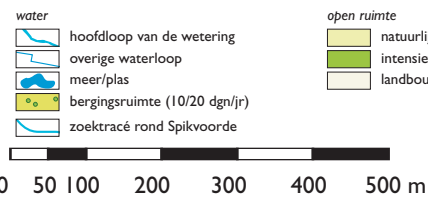
Aanknopingspunten

Het gebied is een mozaïeklandschap met bossen op de hogere delen. Op historische kaarten is te zien dat de hogere delen in gebruik waren als bouwland. Langs de wetering was een strook met hooilanden aanwezig, met beplante kavelgrenzen. Nu nog is het gebied in gebruik als landbouwgebied. Met de ontwikkeling van woongebied de Vijfhoek en bedrijventerrein Linderveld zal de context veranderen. Mede als gevolg van de ontwikkeling van Linderveld kent dit gebied een grote waterbergingsopgave.

Ontwerp

Op de overgangen van stedelijk gebied naar de zone van de Zandwetering wordt gedacht aan de aanleg van bos. Het bos wordt geflankeerd door lanen met fietspaden. In het bosgebied is ruimte voor uiteenlopende (recreatieve) functies. In de noordelijke bosrand (aansluitend op Linderveld) is eventueel ruimte voor een kampeerterrein. In de zuidelijke rand kan een aantal landgoedachtige woonmilieus ontwikkeld worden, waarbij tegelijk een openbaar toegankelijk bos wordt aangelegd. Deze zuidelijke rand vervult tevens een belangrijke functie in de recreatieve uitloop vanuit de Vijfhoek. Een park (met uitzichtpunt) legt de verbinding tussen de Vijfhoek en het weteringdal. Dit is een aantrekkelijke plek voor een theehuis. Het open middengebied wordt deels vergraven tot bergingsruimte voor de Zandwetering. De dynamiek van het water en de nieuwe elzensingels op de kavelgrenzen bepalen het karakter van het middengebied. Vanwege de ligging bovenstrooms in het systeem zijn hier kansen voor het ontwikkelen van hoge natuurwaarden. Het gebied wordt met het oog op deze natuurwaarden beheerd.

Impressie van de toekomstige Zandwetering met haar overstromingsruimte in het landelijke gebied ten noorden van Schalkhaar

- water**
- hoofddoop van de wetering
 - overige waterloop
 - meer/plas
 - bergingsruimte (10/20 dgn/jr)
 - zoektracé rond Spikvoorde

- open ruimte**
- natuurlijk beheerd droog grasland
 - intensief beheerd parkgebied
 - landbouwgebied

- beplanting**
- bos (bestaand - nieuw)
 - laan (bestaand - nieuw)
 - kavelgrensbeplanting
 - solitaire bomen (bestaand - nieuw)

- Planspoor Gooiemars**
- gebied in studie
 - nieuwe natuur volgens Natuurgebiedsplan min. te realiseren waterberging (6 ha)
 - bestaand nat natuurgebied

- infrastructuur**
- hoofdweg/doorgaande weg
 - fietspad nieuw
 - voetpad nieuw
 - brug (bestaand - nieuw)
 - weg + rotonde (reservering)
 - zoektracé rondweg Schalkhaar

- bijzondere functies langs de Zandwetering**
- ① kloosteromgeving Diepenveen
 - ② uitzichtpunt
 - ③ (sport)park met openluchttheater
 - ④ stadsboerderij
 - ⑤ landgoedcomplex
 - ⑥ theehuis/paviljoen
 - ⑦ camping o.i.d.

- stedelijk gebied**
- bestaand woon/werkgebied
 - woongebied in ontwikkeling
 - wonen/water in studie
 - zoekgebied wonen lange termijn
 - werkgebied in ontwikkeling

Schalkhaar noord*

Aanknopingspunten

De Zandwetering ligt aan de rand van het dorp Schalkhaar op de overgang naar het landelijke gebied ten noorden van Deventer. Op historische kaarten is het gebied tussen de Zandwetering en de Wechelerweg te kenmerken als een gebied van grote eenheden: grote dekzandruggen met bouwland en langgerekte aaneengesloten hooilanden langs de Zandwetering. Met de groei van Schalkhaar zal het gebied ten zuiden van de Zandwetering veranderen. Het gebied ten noorden van de Zandwetering ligt voorlopig in de luwte van grootschalige verstedelijking en zal vooralsnog zijn landelijke karakter behouden. Tussen de Raalterweg en de Spanjaardsdijk is het een aaneengesloten landbouwgebied. Tussen het Overijssels kanaal en de Raalterweg is het een landbouwgebied in een meer verweven gedaante.

Raalterweg-Spanjaardsdijk

Met het oog op de toekomst als landbouwgebied is de ingreep hier beperkt en gesitueerd tegen de dorpsrand. Een deel van de huidige bosstrook tussen de dubbele waterloop zal ingericht worden als overstromingsruimte. Ook ten noorden van de wetering wordt langs de dorpsrand een overstromingsruimte aangelegd. Aan de rand hiervan is een fietspad opgenomen. Door de aanleg van een voetpad door het

landbouwgebied ontstaat een aantrekkelijke recreatieve verbinding vanuit het dorp naar het Wechelerveld. Dit vanuit recreatief oogpunt interessante bosgebied wordt hierdoor beter benut.

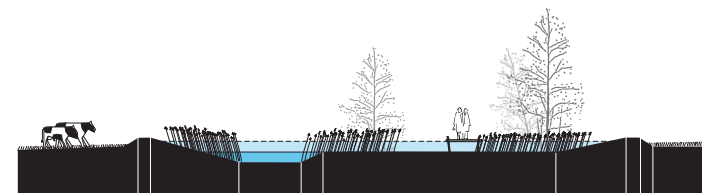
Op de lange termijn is uitbreiding van het woongebied van Schalkhaar aan de orde. In aansluiting op Park Brabant zal een woongebied met een bosrijk karakter ten noorden van de Hagenvoorderdijk ontwikkeld worden. Ook de es van Schalkhaar wordt ten dele bebouwd, maar met respect voor de rand van de es, het hoogteverschil en de positie van de boerderij Hagenvoorde. Mocht in de verre toekomst grootschalige verstedelijking richting het Wechelerveld aan de orde zijn, dan moet de laagte van de Zandwetering ook aan de noordzijde afgebakend worden door aanleg van een 'Sallandse laan'.

Spanjaardsdijk-Overijssels Kanaal

Het gebied ten westen van het Overijssels kanaal is een groene vinger tussen het buitengebied en de stad. De Zandwetering maakt tussen de Spanjaardsdijk en het Overijssels kanaal onderdeel uit van deze groene vinger. Het duurzame landelijke karakter van het gebied is belangrijk voor het behoud van het dorps karakter van Schalkhaar.

De ingrepen van het Masterplan voegen zich in de landelijke omgeving. De Zandwetering krijgt een verbreed profiel met

overstromingsruimte. Aan de flanken van het weteringdal (in het landbouwgebied) liggen dijkjes met laanbeplanting en fietspaden. Ze maken deel uit van de continu beplante flanken van het weteringdal langs de noordelijke rand van Deventer. Een nieuwe fietsroute langs de Douwelerleide geeft uitwerking aan het idee van de groene vinger en legt de verbinding tussen Schalkhaar en het landelijke gebied ten noorden van de stad. De mogelijkheid tot uitbreiding van Schalkhaar in het relatief lage gebied aan de Zandwetering is nog in studie. Indien mogelijk wordt het nieuwe woongebied ontworpen als een aantal woonclusters omgeven door dijkjes, grenzend aan de nieuwe laagte van de Zandwetering. Het gebied ten noorden van de Westenbergkazeme is in studie als zoeklocatie voor de realisatie van circa 1000 woningen op lange termijn. In het Masterplan is een reservering opgenomen voor een mogelijke wegverbinding van de N348 naar de Spanjaardsdijk. Een tracéstudie (start na afronding Masterplan) zal meer duidelijkheid bieden over het al dan niet realiseren van deze wegverbinding.

Profiel van de Zandwetering in het landbouwgebied

Impressie van de toekomstige rand van de wijk Keizerslanden en huidige situatie (boven)

water

- hoofdloop van de wetering
- overige waterloop
- meer/plas
- bergingsruimte (10/20 dgn/jr)
- zoektracé rond Spikvoorde

open ruimte

- natuurlijk beheerd droog grasland
- intensief beheerd parkgebied
- landbouwgebied

beplanting

- bos (bestaand - nieuw)
- laan (bestaand - nieuw)
- kavelgrensbeplanting
- solitaire bomen (bestaand - nieuw)

Planspoor Gooiemars

- gebied in studie
- nieuwe natuur volgens Natuurgebiedsplan
- min. te realiseren waterberging (6 ha)
- bestaand natuurgebied

infrastructuur

- hoofdweg/doorgaande weg
- fietspad nieuw
- voetpad nieuw
- brug (bestaand - nieuw)
- weg + rotonde (reservering)
- zoektracé rondweg Schalkhaar

bijzondere functies langs de Zandwetering

- ① kloosteromgeving Diepenveen
- ② uitzichtpunt
- ③ (sport)park met openluchttheater
- ④ stadsboerderij
- ⑤ landgoedcomplex
- ⑥ theehuis/paviljoen
- ⑦ camping o.i.d.

stedelijk gebied

- bestaand woon/werkgebied
- woongebied in ontwikkeling
- wonen/water in studie
- zoekgebied wonen lange termijn
- werkgebied in ontwikkeling

Keizerlanden-Steenbrugge

Aanknopingspunten voor ontwerp

Op historische kaarten is het gebied tussen de Zandwetering en de Wechelerweg te kenmerken als een gebied van grote eenheden: grote dekzandruggen met bouwland en langgerekte aaneengesloten hooilanden langs de Zandwetering. Kenmerkend zijn de regelmatige verkaveling van deze hooilanden en de met singels beplante kavelgrenzen. Dit gebied is nu een monofunctioneel en open landbouwgebied, waarin de verschillen tussen hoog en laag niet tot expressie komen. Een uitzondering vormt de begraafplaats, die aangelegd is op de hoge dekzandrug. Met de aanleg van het woongebied Steenbrugge zal het gebied een grote transformatie ondergaan. Op dit moment ligt de Zandwetering aan de rand van de stad op de overgang naar het landelijke gebied ten noorden van Deventer. Het parkgebied tussen de Zandwetering en de Keizer Karellaan is vormgegeven als een luwe 'achterkant'. Het pad langs de Zandwetering loopt langs de garageboxen van de flats. Vanaf de Keizer Karellaan is geen doorzicht richting het landelijke gebied mogelijk. De herstructurering van Wijk 4 wordt gezien als kans om de relaties met de bestaande stad te versterken.

Ontwerp

De overgang van hoog naar laag, van droog naar nat, krijgt opnieuw betekenis in een andere context. In de toekomst zal hier sprake zijn van het 'landschap in de stad'. De randen van het oude en nieuwe stedelijke gebied (Keizerslanden en Steenbrugge) vormen de hoge delen. De volgende gradiënt ontstaat: stad-groene flank-droog grasland-overstromingsruimte met wetering-groene rand-stad. Steenbrugge ligt grotendeels op de hoge dekzandrug. De overgangen tussen de woongebieden en de laagte van de wetering krijgen een parkachtige invulling en bieden ruimte aan intensievere recreatieve functies, zoals een evenemententerrein met openluchttheater. De parkzone bij Keizerslanden wordt opgewaarderd, wordt beter toegankelijk gaat meer een voorkant vormen naar de Zandwetering. De ruige ondoorzichtige beplanting maakt plaats voor transparante lanen. Wanneer extra recreatief programma zich aandient, biedt deze parkzone hiervoor ruimte. De sportvelden en het zwembad vormen een barrière in de relaties tussen Keizerslanden, de zone van de Zandwetering en het toekomstige woongebied Steenbrugge. Het openstellen en koppelen van een aantal interne paden betekent een grote verbetering. Lanen met daarop fietspaden vormen een groene rand aan de oude en nieuwe stad en maken deel uit van de continu met 'Sallandse lanen' beplante flanken van het weteringdal

langs de noordelijke rand van Deventer. In het open middengebied krijgt het water volop de ruimte en worden wandel- en fietspaden aangelegd. De te vergraven delen zullen minimaal 10 tot 20 en maximaal 30 dagen per jaar onder water staan. In de zomer is er multifunctioneel recreatief gebruik mogelijk. De boerderij Steenbrugge vormt een centraal punt aan de rand van de toekomstige woonwijk. Een nieuwe stadsboerderij in de stadsrand kan zorg dragen voor het beheer van dit deel van de zone van de Zandwetering. Bijzondere aandacht bij de uitwerking verdient de nieuwe wegverbinding van Keizerslanden naar Steenbrugge. Dit betekent een extra doorsnijding van de zone van de Zandwetering. Het is echter ook een kans om middels een zorgvuldig ontworpen route bij te dragen aan de beleving van het water en daarmee aan het imago van het bestaande en nieuwe woongebied. Met het oog op de ecologische en landschappelijke continuïteit is een ruime onderdoorgang voor de Zandwetering gewenst. Daarnaast is de sociale veiligheid van deze verbinding een belangrijk thema bij de verdere uitwerking.

Diepenveen-Rande

Aanknopingspunten

Het gebied tussen Diepenveen en landgoed Rande is van bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische waarde. De Zandwetering voegt zich in een landschap van verspreid liggende erven, lanen en subtiele doorzichten. Het gebied is redelijk goed toegankelijk en de Zandwetering vormt een mooie rand voor het dorp. Anders dan in bijvoorbeeld het gebied ter hoogte van Borgele of Keizerslanden is hier geen sprake van één ongeveer overal even brede laagte langs de Zandwetering. Het gaat hier om een subtiel spel van hogere en lagere gronden, van essen, dekzandruggen en dekzandlaagtes. In het ontwerp van landgoed Oud Rande komen de verschillen tussen hoog (rivierduinen en dekzandruggen) en laag ook nu nog goed tot uitdrukking. In het landbouwgebied tussen landgoed en dorp zijn de verschillen moeilijk waarneembaar, ze blijken niet meer uit het grondgebruik. Enkele inwoners van Diepenveen weten te vertellen dat de laagste terreindelen tot enkele tientallen jaren geleden 's winters regelmatig onder water stonden.

Ontwerp

In de toekomst zal het gebied haar huidige landelijke karakter behouden. De aanpassingen zullen hier minder ingrijpend zijn dan in de Gooiemars en het Weteringpark. De nieuwe Zandwetering

voegt zich op subtiele wijze in het verweven agrarische landschap. Ruimte voor water wordt gezocht in de laagste terreindelen langs de wetering en op een aantal plaatsen met een bijzondere cultuurhistorische betekenis. In het bijzonder worden genoemd de aantakking met de Randerziel (oude afwatering richting de IJssel) en de omgeving van het voormalige klooster. Met de aanleg van de waterberging wordt het voormalige Kloosterterrein opnieuw op zijn omgeving betrokken. De volkstuinten leven voort als herinnering aan de voormalige kloostertuin. De wetering vraagt in het gebied tussen Diepenveen en Rande niet om een continue accentuering met bijvoorbeeld beplanting, maar gaat op in haar omgeving. De lanenstructuur in de omgeving wordt daartoe versterkt.

Door aanleg van een aantal extra fietspaden als 'koppelstuk' kan het bestaande netwerk van zandpaden beter benut worden door recreanten. Een nieuw fietspad langs de spoorlijn maakt het gebied beter toegankelijk vanuit Deventer. Door aanleg van een nieuw voetpad langs de Zandwetering ontstaan aantrekkelijke routes voor zowel ommetjes vanuit Diepenveen als voor een lange wandeling vanuit Deventer.

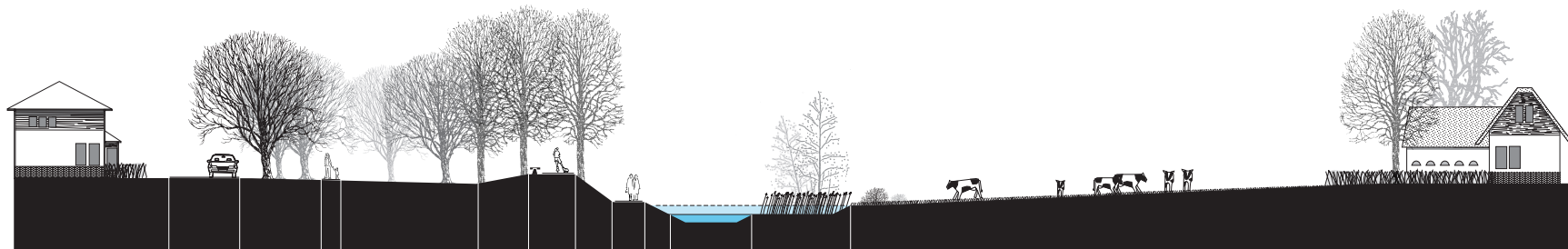
Deze ingrepen in het gebied zijn niet gericht op intensieve vormen van recreatie. De paden zijn bedoeld voor recreanten die willen genieten van rust in deze bijzondere omgeving. De nieuwe fiets- en wandelpaden

liggen zoveel mogelijk aan de 'landbouwzijde' van de wetering en grenzen zo min mogelijk aan particuliere tuinen.

In de nieuwe lage landjes langs de wetering komt ook de natuur tot zijn recht. In overleg met de bewoners wordt de Zandwetering mogelijk ook waar deze aan particuliere tuinen grens ook voorzien van een meer natuurvriendelijke oever. Daarnaast biedt het Masterplan ruimte voor aanleg van een aantal amfibieënpoelen verspreid in het gebied.

Huidige situatie en impressie van het voorstel voor de omgeving van het voormalige klooster in Diepenveen

Huidige situatie en impressie van het voorstel voor de rand van de wijk Borgele

Deel III: Realisatie, beheer en onderhoud

In dit deel komen aspecten van het Masterplan aan bod die te maken hebben met de realisatie. Het gaat daarbij om de realisatiestrategie, het financiële kader en de grondbalans. Ook wordt een aantal stappen voor het vervolg benoemd.

DEEL III: REALISATIE, BEHEER EN ONDERHOUD

3.1 Realisatiestrategie

Fasering

Het Masterplan zal in fasen (waar een paar jaar tussen kan liggen) worden uitgevoerd. Het ontwerp met de verschillende deelgebieden leent zich hiervoor. Eerst is het brongebied Gooiermars aan de beurt. Gelijktijdig met de realisatie van een aantal transformaties in de omgeving (Linderveld, Steenbrugge, woningbouw Schalkhaar) zullen de plannen voor deelgebieden van het Zandweteringgebied verder worden uitgevoerd. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is dat in de diverse stadia van de uitvoering van de plannen de continuïteit van het gebruik (met name voor de landbouw) en de aantrekkelijkheid van het gebied gegarandeerd zijn. De realisatie in fasen hangt nauw samen met de beschikbaarheid van financiële middelen.

globale planning									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Gooiermars									
Baarlerhoek									
Schalkhaar									
Steenbrugge									
Diepenveen									

legenda		zoeken co-financiering
		planvorming
		uitvoering

Het plan als toetsingskader

De nabije toekomst is te overzien. Het is mogelijk dat ontwikkelingen zich aandienen die op dit moment nog niet voorzien kunnen worden. Ontwikkelingen waarvan de aard en lokatie nog niet bekend is. Het plan is voldoende flexibel om ruimte te bieden aan ontwikkelingen van uiteenlopende aard, op de korte en de lange termijn. In principe worden alleen ontwikkelingen gehonoreerd die de ontwerpuitgangspunten van het Masterplan Zandwetering onderschrijven. Op termijn behoeft het Masterplan mogelijk actualisering, net zoals dat bij een gemeentelijk structuurplan gebruikelijk is. Hieronder volgt een aantal spelregels waaraan toekomstige ontwikkelingen getoetst kunnen worden:

Spelregels

- ontwikkelingen die bijdragen aan de doelstellingen van het Masterplan Zandwetering worden gestimuleerd
- voor nieuwe functies die bijdragen aan de versterking van het imago en de betekenis van de Zandwetering als duurzame groene zone op de overgang van stedelijk naar landelijk gebied is ruimte
- de herkenbaarheid en het functioneren van de zone van de Zandwetering als landschappelijke en ecologische eenheid staat hierbij voorop

Vanwege de te verwachten grote dynamiek is specifiek voor het Weteringdal een aantal spelregels toegevoegd:

- de continuïteit van de wetering, het weteringdal en de dalflanken vormen een inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen
- bij toekomstige ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de gradiënt van intensieve (ruggen, overgang) naar extensievere vormen van gebruik (dal en overstromingsruimte)
- de overgangen tussen hoog en laag (tussen weteringdal en de flanken) worden grotendeels gemarkeerd door laanbeplanting en/of bos
- het landschap van de laagte van de wetering is overwegend open of half open. Eventuele stedelijke functies zijn hierin 'te gast'.
- voor grootschalige verdichting (bijvoorbeeld bosontwikkeling, nieuwe woon- werkgebieden) is ruimte buiten het gemarkeerde weteringdal
- nieuwe ontwikkelingen vinden voor hun ruimtelijke vormgeving inspiratie in de verschillen tussen hoog en laag
- grootschalige stedelijke ontwikkelingen in de nabijheid van de zone van de Zandwetering gaan gepaard met een landschappelijke investering in de zone van de Zandwetering zodat deze ook in zijn

nieuwe context invulling kan geven aan zijn recreatieve, ecologische en ruimtelijke rol

Positie ten opzichte van andere en nieuwere projecten

Het Masterplan Zandwetering is zo goed mogelijk afgestemd met de in planvorming gelijk opgaande relevante aanpalende projecten. Volledige afstemming is echter niet altijd mogelijk als gevolg van de uiteenlopende besluitvormingsmomenten. Hier geldt het 'haasje-overprincipe'. Dit houdt in dat recentere plannen uitspraken kunnen doen die in een eerder plan nog niet zijn opgenomen en daardoor strijdig kunnen lijken. In dat geval geldt dat het meest recente besluit vigeert.

Het Masterplan Zandwetering kent ten opzichte van andere en nieuwere projecten een gelijkwaardige positie. Als nieuwe ontwikkelingen maatschappelijke meerwaarde hebben en niet in strijd zijn met de hoofdgedachten en de harde voorwaarden vanuit het watersysteem, is het Masterplan flexibel. Deze ontwikkelingen zullen dan worden meegenomen in de uitwerking van de deelgebieden.

3.2 Grondbalans

Voor het realiseren van de waterberging rond de Zandwetering moet het maaiveld verlaagd worden. Tegelijkertijd worden ten behoeve van de landschappelijke expressie kades,

dijkjes en bijzondere grondlichamen aangelegd. Het Masterplan voor de Zandwetering streeft naar een gesloten grondbalans. De bergingsruimtes zijn zoveel mogelijk gesitueerd op de laagste delen van het landschap. Hierdoor wordt de hoeveelheid te ontgraven grond beperkt. De grond die vrijkomt wordt op de volgende manier ingezet:

- Een klein deel van de grond die vrijkomt bij het graven van de bergingsruimte wordt gebruikt bij de aanleg van de lage kades met voetpaden direct langs de bergingsruimtes.
- Een groter deel kan worden gebruikt voor de aanleg van de hogere kades met Sallandse Lanen op de overgang van de hogere naar de lagere gronden.
- De aanleg van bijzondere parkelementen, zoals de uitzichtpunten bij uitstroom van de Gooiermars en de knik bij Borgele.
- Ten behoeve van de inrichting van gebieden met bijzondere functies in de flanken van het dal. Bijvoorbeeld de parkrand bij Steenbrugge, het park bij Keizerslanden en het landgoedgebied tussen de Vijfhoek en het weteringdal.
- Inzetten ten behoeve van de aanleg van aangrenzend stedelijk gebied. Dit is alleen mogelijk indien de grondsoort hiervoor geschikt is en de kwaliteit voldoende is.

In het gehele plangebied moet bergingsruimte gegraven worden en zijn mogelijkheden voor ophogen te vinden. Mede daardoor is het mogelijk het Masterplan voor de Zandwetering gefaseerd in deelgebieden uit te voeren, waarbij de uitwisseling van grond met andere deelgebieden zoveel mogelijk wordt voorkomen. Als bij de uitwerking meer inzicht ontstaat in de hoeveelheid en kwaliteit van de vrijkomende grond, wordt per deelgebied een grondbalans opgesteld. Wellicht blijkt dat toch een gronddepot nodig is. Het afvoeren van grond moet vanwege de hoge kosten worden beperkt.

3.3 Financiën

Bij een plan hoort een financiële raming, de kosten en haalbaarheid van realisatie en beheer van het plan in beeld brengt. Deze kosten zijn globaal in beeld gebracht. Omdat het hier gaat om Masterplan is de kostenraming nog globaal van aard. Tijdens de uitwerking van de plannen zal ook de financiële raming concreter worden.

De totale kosten van de in dit Masterplan gepresenteerde plannen bedragen circa € 15 mln. Per deelproject bedragen de kosten ongeveer € 3 mln, deels afhankelijk van de grootte van het gebied en aard van de plannen. Zoals gezegd is de onzekerheidsmarge van deze bedragen nog groot en in belangrijke mate afhankelijk van

de uitwerking ervan in een later stadium. Niettemin biedt genoemd bedrag houvast bij het zoeken van financiering voor het project. Naast de kosten is ook de dekking van deze kosten in kaart gebracht. Het waterschap heeft voor realisering van haar doelstellingen op het gebied van waterkwaliteit en waterberging wel reeds gelden gereserveerd. Voor de uitvoering van het Masterplan Zandwetering zijn door de gemeente Deventer geen directe middelen beschikbaar gesteld. Voor volledige uitvoering van de plannen zijn we dus aangewezen op cofinanciering door derden. In deze paragraaf worden zowel kosten als mogelijke dekking hiervan in kaart gebracht.

Kostenraming

Voor de kostenraming zijn de uitvoeringswerkzaamheden die op dit moment zijn te voorzien zoveel mogelijk in kosten uitgewerkt. De kosten zijn gebaseerd op ramingen van hoeveelheden, vermenigvuldigd met landelijke eenheidsprijzen, die jaarlijks worden geactualiseerd (opgenomen in het kostenramingsprogramma GWWCALC). In de kostenramingstabel (zie achtergronddocument) is een uitgebreid overzicht van kosten weergegeven, met hoeveelheden en eenheidsprijzen, gesorteerd per kostenpost en per deelgebied. De kosten van grondaankoop zijn gebaseerd op een raming van de oppervlakte aan te kopen grond (bergingsgebieden, nieuwe lanen,

fietspaden en voetpaden en natuurlijk beheerd droog grasland), vermenigvuldigd met een aankoopprijs (regionaal gemiddelde prijs per m²).

Masterplanniveau

De kostenraming is op masterplanniveau, daarom is onder meer een reserve planonvolledigheid van 20% opgenomen. Daarnaast is in de kostenraming rekening gehouden met indirecte kosten die zijn gerelateerd aan de uitvoeringswerkzaamheden (30%), projectengineering, administratie en toezicht (12%) en een post objectonvoorzien (10%). Gedetailleerdere kostenramingen kunnen worden opgesteld bij de nadere uitwerkingen van het masterplan.

Inrichtingskosten

Alleen de kosten die samenhangen met de realisatie van de duurzame ruimtelijke hoofdstructuur van het Masterplan zijn opgenomen in de raming. Specifieke ondersteunende functies (zoals een camping, theehuis, paviljoen, openluchttheater, stadsboerderij e.d.) maken geen deel uit van deze hoofdstructuur, zijn deels afhankelijk van particulier initiatief en zijn daarom niet opgenomen in de raming.

Bijkomende kosten

Naast de uitvoeringswerkzaamheden is een aantal bijkomende kosten te onderscheiden,

waarvoor op dit moment alleen een zeer globale schatting kan worden gegeven. Hieronder zijn onder andere begrepen: functie vrijmaken (sloop, verleggen kabels en leidingen), onteigeningskosten, planschade, nadeelcompensatie, bodemonderzoek, archeologisch onderzoek, vergunningen en leges en overige kosten voor de opdrachtgever (planstudies, begeleiden onderzoeken, subsidieaanvragen e.d.). Deze kosten zijn geraamd op 5% van de totale projectkosten. Opgemerkt wordt dat de onderdelen bodemonderzoek en archeologisch onderzoek alleen betrekking hebben op onderzoekskosten. Eventueel noodzakelijke maatregelen naar aanleiding van deze onderzoeken (bijvoorbeeld lokale bodemsanering) zijn op dit moment niet te voorzien. De kosten voor dergelijke mogelijke vervolmaatregelen zijn dan ook niet opgenomen in de kostenraming van het Masterplan.

Ontwikkeling Gooiemars

In de kostenraming voor de Gooiemars is rekening gehouden met de inrichting van het watersysteem (Zandwetering verondiepen, natuurvriendelijke oeverszones en graven van circa 6 hectare) en inrichting van het landschappelijke raamwerk (lanen, fiets- en voetpaden). In het natuurgebiedsplan van de provincie Overijssel wordt voor de Gooiemars de ontwikkeling van een nat natuurgebied van 64 ha genoemd. Deze 64

ha nat natuurgebied staan tevens voor de hoogste ambitie van waterschap en gemeente. In de uitwerking van de Gooiemars wordt duidelijk op welke wijze aan deze ambitie invulling gegeven kan worden. In de kostenraming voor het masterplan Zandwetering is daarom de inrichting van 64 ha nat natuurgebied in de Gooiemars niet opgenomen.

Dekking van de kosten

De uitvoering van het Masterplan Zandwetering vindt plaats in deelgebieden, waarvoor fasegewijs financiering wordt gezocht. Realisatie van een deelgebied hangt in sterke mate samen met de financieringsmogelijkheden voor dat deelgebied, waaromtrent op dit moment lang niet altijd zekerheid is. Een gedetailleerde uitvoeringsparagraaf is om die reden niet in dit Masterplan te vinden. Beter kan gesproken worden van een financieringsstrategie. In deze paragraaf zal kort worden uiteengezet hoe dekking van de kosten die samenhangen met de uitvoering van de plannen voor de Zandwetering kan geschieden.

Voor het eerste deelgebied, de Gooiemars is cofinanciering inmiddels beschikbaar (zie volgende paragraaf). Voor de rest van de zone Zandwetering is dit nog niet het geval. Tijdens naar de uitwerking en uitvoering van de deelplannen zal worden gezocht naar dekkingsmogelijkheden en co-financiers,

zowel binnen de plannen zelf als via subsidieregelingen. De exacte begrenzing van de verschillende deelgebieden in dit Masterplan nog niet plaatsvinden. Met het oog op mogelijke cofinanciering zal dit bij de uitwerking van de deelplannen aan de orde komen.

Gooiermars

Door deelname aan het project PURE is de realisering van een groot deel van de plannen van het deelgebied Gooiermars verzekerd. De dekking vanuit PURE richt zich op fysieke werkzaamheden (vergraven watergangen, aanleggen recreatieve voorzieningen, grondverwerving en realiseren nieuwe landschapselementen) en bedraagt circa € 2 mln. Inmiddels is 7 hectare grond aangekocht voor realisatie van de verschillende doelstellingen. Realisatie van de hardware van het gebied is daarmee gegarandeerd.

De beleidsmakers willen echter een stap verder gaan en tot extensivering van het gebied overgaan om de natuurwaarden meer kans te geven. Realisatie van deze ambitie is enkel met medewerking van de grondeigenaren en -gebruikers in het gebied mogelijk. Hiervoor loopt een intensief overleg met de boeren uit het gebied in samenwerking met de Dienst Landbouw Voorlichting (DLV) en de Gewestelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (GLTO).

Extensivering kan alleen gebeuren onder voorwaarde dat de agrariërs worden gecompenseerd voor het verlies in de bedrijfsvoering. Ander gebruik van de grond wordt gedekt door subsidieregeling agrarisch natuurbeheer vanuit de provincie (geldt voor de gewenste 64 ha natuurbeheer). Uitplaatsing van agrariërs past eveneens binnen deze doelstelling, maar zal enkel kunnen via provinciale subsidies in het kader van reconstructie. Voor de dekking van de extensivering zal in de loop van 2004 een subsidieaanvraag worden ingediend bij de provincie Overijssel. Gemikt wordt op een bijdrage uit de zogenaamde Koopmansregeling respectievelijk de binnen de Reconstructie van het landelijk gebied beschikbaar te komen budgetten. Eerste verkennende gesprekken met de provincie hebben hieromtrent plaatsgevonden en zijn in principe positief ontvangen. Dit is echter onderdeel van een mogelijke tweede fase. Deze fase wordt in samenwerking met de agrariërs in het gebied ingevuld en is geen onderdeel van onderstaande tabel, omdat het niet gaat om extra kosten, maar om een andere manier van beheer.

Baarlerhoek

Voor het gebied dat globaal ligt tussen de Vijfhoek en het bedrijventerrein Linderveld (in ontwikkeling) is met de provincie Overijssel een akkoord gesloten. Dat bestaat er uit dat er voor uitvoering van projecten

die voortvloeien uit het Masterplan en die tot doel hebben om een stedelijk uitloopgebied te creëren met recreatieve potentie en een belangrijke rol voor water een bedrag beschikbaar is. De gemeentelijke bijdrage komt uit de exploitatie van het project Linderveld, vanwege het feit dat er door de aanleg van het bedrijventerrein een compensatieopgave binnen dit deelgebied van de Zandwetering ligt. Ook het Waterschap Groot Salland heeft een bedrag toegezegd voor de uitvoering, gezien haar belang in het gebied.

Het beschikbare totaalbedrag wordt ingezet binnen de Europese subsidieregeling Doelstelling II, op grond waarvan 48% van de totale projectkosten kan worden gesubsidieerd. Voor dit gebied (inmiddels gedoopt tot Baarlerhoek, naar een oude veldnaam) is inmiddels een projectvoorstel geschreven en een subsidie van een kleine € 100.000,- toegekend voor de planvorming. Het uitwerkingsplan vormt vervolgens de basis voor de aanvraag van subsidie voor de daadwerkelijke uitvoering binnen dezelfde Doelstelling II regeling. De begrenzing van het gebied Baarlerhoek volgt de grenzen van het Masterplan en de grens waarbinnen de cofinanciering mogelijk is. Globale begrenzing: even ten westen van het Overijssels Kanaal tot aan het gebied ten noorden van de Cröddendijk en even ten oosten van de Spikvoorderweg.

Overige deelgebieden

Door de combinatie van deze (potentiële) subsidies, is uitvoering van het Masterplan min of meer verzekerd tot een gebied dat zich uitstrekt tot iets westelijk van het Overijssels Kanaal (begrenzing Doelstelling II gebied).

Op basis van het Masterplan worden deelsluitwerkingen gemaakt voor de overige deelgebieden. De volgorde van deze deelsluitwerkingen is gerelateerd aan de aan het gebied van de Zandwetering grenzende projecten, zoals Steenbrugge. De uitvoering van de overige deelgebieden is op dit moment niet gegarandeerd, door subsidies. Een optie is om daar meer energie voor aan te wenden, waarbij kan worden meegelift met woningbouwplannen in Schalkhaar en Steenbrugge, en de mogelijke compensatieopgave die dat met zich meebrengt. Tevens kunnen de financiële bijdragen van het waterschap en de provincie waar het gaat om realisatie van hun eigen beleidsdoelstellingen hiervoor worden ingezet.

De status van het Masterplan is daarom meer dan beleidskader alleen: het is ook de agenda om in te spelen op ontwikkelingen op regionaal en rijksniveau waaraan subsidiebedragen zijn verbonden. Te denken valt aan de Reconstructiewet, GIOS, Nationaal Bestuursakkoord Water, Europese subsidies etc.

3.4 Beheer- en onderhoudstrategie

3.4.1 Toedeling beheer- en onderhoudskosten

De kosten voor beheer en onderhoud zijn op dit moment nog niet in beeld gebracht. Hierover kan pas uitspraak gedaan worden in de, concretere, uitvoeringsplannen. Naast de kosten wordt hierin ook aandacht besteed aan de wijze van beheer en de rolverdeling (gemeente-waterschap-particulier).

Het plangebied wordt momenteel onderhouden door particulieren (overwegend agrariërs), het waterschap, de gemeente en enkele particuliere grondbezitters (zoals stichting IJssellandschap en landgoed de Bannink). Gedurende en na afronding van de realisatie zal de eigendomssituatie binnen het plangebied zich wijzigen, waarmee de verantwoordelijkheid voor het onderhoud verschuift.

Onderzocht dient te worden welke jaarlijkse financiële consequenties de operatie heeft en op welke wijze deze, ongetwijfeld toegenomen, lasten worden gedekt.

Onderkend is dat het beheer en het onderhoud van de toekomstige situatie, alsmede de financiering daarvan, aandacht verdient.

Eenzijds zijn hier substantiële, jaarlijks terugkerende, budgetten mee gemoeid anderzijds zijn hier meerdere partijen (Waterschap, gemeente, De Bannink, particulieren e.d.) met, soms tegenstrijdige, belangen bij betrokken.

Ook gedurende de relatief lange realisatieperiode is sprake van beheer en onderhoud waarbij veel partijen (Waterschap, Gemeente, De Bannink, projectontwikkelaars, particulieren e.d.) (soms tijdelijk) verantwoordelijk zijn voor de veiligheid, de staat van onderhoud en de onderhoudskosten.

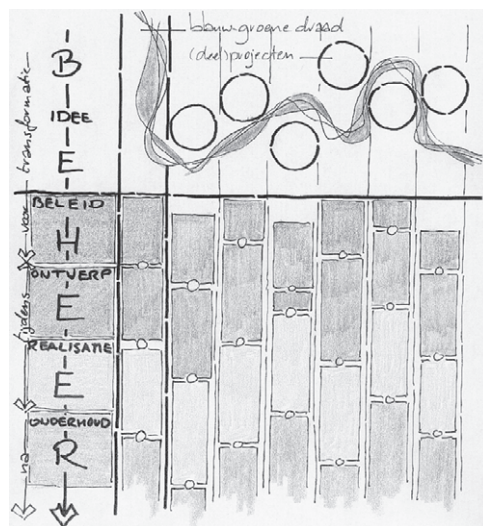
Ondanks de grote financiële belangen die, jaarlijks terugkerend, met het onderhoud zijn gemoeid is er geen structuur aanwezig om deze belangen tussen partijen af te stemmen. In 'flankerend beheerinstrument' en 'beheerparagraaf Masterplan' is hierna weergegeven op welke wijze het beheer en het onderhoud rondom de Zandwetering kan worden gecoördineerd.

In het achtergronddocument: BEHEER EN ONDERHOUD ZANDWETERING (voor, tijdens en na realisatie) zijn de achtergronden van de beheer- en onderhoudstrategie verder uitgewerkt.

3.4.2 flankerend beheerinstrument

Op basis van de voornoemde uitgangspunten en de voorgenomen plannen is het 'flankerend beheerinstrument Zandwetering' opgesteld.

Het onderstaand schema maakt inzichtelijk op welke wijze, partijen op welk moment in de planvorming, op welk onderdeel van het totale project, welke informatie dient te leveren om het planproces een stap verder te brengen.

Door elk voortgangsbesluit in het planproces te voorzien van een 'beheerparagraaf', waarin de kwantitatieve en kwalitatieve beheerconsequenties zo concreet mogelijk zijn weergegeven, wordt deze informatie als uitgangspunt vastgelegd voor het vervoltraject.

Omdat iedere aanpassing het gevolg is van goed overleg (lees desgewenst 'onderhandelingen') en besluitvorming worden de partijen gedwongen om de benodigde inhoudelijke onderbouwing van het beheer-en-onderhoud-vraagstuk te leveren.

De inhoud zal door voortschrijdende inzichten, het vrijkomen van nieuwe informatie alsmede het zich aandienen van nieuwe partijen continue aanpassing en uitbreiding ondergaan.

Waar het schema blinde vlekken vertoont ligt de taak voor de betrokken partijen om te bepalen op welke wijze de beheerbelangen (desgewenst tijdelijk) worden behartigd. Zodra inzicht ontstaat in de beoogde eindbeelden, de wijze en intensiteit van beheer en de begrenzing van de (deel)plannen zijn de onderhoudskosten te bepalen en in een exploitatieoverzicht te zetten.

Naast de informatieordening, overlegstructuren en besluitvormings-procedures biedt het instrument inzicht in de specifieke aspecten die spelen per (deel)project en per fase en vormt het, via de beheerparagrafen, de basis voor overeenkomsten en besteksomschrijvingen.

3.4.3 beheerparagraaf Masterplan

In de beheerparagraaf Masterplan zijn dié aspecten vastgelegd die op dit planniveau noodzakelijk zijn om, ook voor de beheer- en onderhoudsconsequenties op lange termijn, een verantwoord besluit te kunnen nemen. Teneinde een succesvolle start te maken is het van belang om over de hiernaast uiteengezette aspecten overeenstemming te hebben:

(potentiële) partijen en hun primaire beheerbelangen

Gemeente	: regenwaterberging en –overstort/ (sociaal)veilig uitloopgebied/beeldkwaliteit
Waterschap	: adequaat waterbeheer, streeft naar een goede waterkwaliteit en een gezond aquarisch ecosysteem
Agrariërs	: bedrijf uitoefenen en/of ecologisch boeren, beheervergoeding
Particulieren	: kwaliteits woonomgeving/ waarde woning
Ontwikkelaars	: verkoopargument woningen
Gebruikers	: recreatief (en utilitair) veilig en prettig gebruik

algemeen beleid inzake beheer en onderhoud

Zoals gezegd wordt het plangebied van de Zandwetering momenteel beheerd door diverse instanties. Dit zal ook in de toekomst zo zijn. Het is echter goed mogelijk dat er verschuivingen optreden en gebieden in de toekomst door een ander orgaan wordt beheerd. Hieronder worden kort de beheersverantwoordelijkheden en -wensen beschreven.

- *Gemeente*
 - is verantwoordelijk voor het beheer en het onderhoud van haar eigendommen
 - gemeentelijke onderhoudskosten gebaseerd op vastgesteld kwaliteitsniveau 'basis'. Is doelstelling hoger? Dan financiering voor surplus-onderhoud op voorhand regelen.
 - op termijn (vóór 2010) gebruik van riool-overstorten verminderen tot is voldaan aan de basisinspanning wet milieubeheer (zie ook bijlage: riooloverstorten)
 - alle vigerende bestuurlijke doelstellingen inzake 'beheer en onderhoud' van toepassing op alle planstadia:
 - beheerkwaliteit Openbare Ruimte Deventer
 - Gemeentelijk Rioleringsplan Deventer (i.o. medio 2004)
 - Groenbeleidsplan Deventer (i.o. medio 2004)
 - Beleidsplan Toerisme en Recreatie
 - Milieubeleidsprogramma Deventer
- *Waterschap*
 - beheergebied waterschap ruimtelijk duidelijk afgekaderd
 - waterschap verantwoordelijk voor beheer van dit gebied
 - waterschap hoeft geen eigenaar te zijn overstromingsrisicogebieden
 - restrictief bouwbeleid in overstromingsrisicogebieden
 - streeft naar gezond aquatisch ecosysteem
 - Gooiemars benoemd tot kwaliteitswater
 - stroomafwaarts belevingswater (geen extra kwaliteitseisen t.o.v. huidig)
 - beheer gericht op toekomstig waterkwaliteit door:
 - lagere stikstofgehalten
 - vermindering riooloverstorten/ puntlozingen
 - minder inlaat gebiedsvreemd (ijssel)water
 - benutten natuurlijke kwelpotenties
- *Derden (agraris, landgoedeigenaren etc.)*
 - agrarische exploitatie (evt.compensatie met beheervergoeding)
 - duurzaam instandhouding landgoedkarakter
 - ...

samenwerkingsvorm

- samenwerking vindt plaats op het niveau van beleidsafstemming en waar mogelijk op uitvoeringsniveau (werk-met-werk-maken, gezamenlijk aanbesteden e.d.)
- gronden komen in eigendom bij de partij die er primair haar doelstelling uitoefent
- beheerdoelen en de inspanningen om dit te bereiken worden overlegd, afgestemd en over en weer vastgelegd
- iedere partij is verantwoordelijk voor het beheer dat voortkomt uit het gebruik dat die partij op die gronden ambieert binnen de gezamenlijk overeengekomen beheerdoelen
- in geval van dubbelgebruik door meerdere partijen wordt een hoofdgebruik en een medegebruik vastgesteld, op basis hiervan worden beheerlasten bepaald en toegewezen
- partijen betrekken wederzijdse beheerbelangen in het overleg en overeenkomsten met derden in aanliggende gebieden (bijv. woonwijk, bedrijventerrein e.d.)
- via het 'flankerend beheerinstrument' vindt inhoudelijke en vroegtijdige afstemming en gezamenlijke besluitvorming plaats
- de samenwerking wordt op basis van een overeenkomst bekrachtigd en zonodig gefaciliteerd door de belanghebbende partijen
- namens de partijen en op basis van het 'flankerend beheerinstrument' vindt vanuit

één aanspreekpunt coördinatie plaats van alle beheer- en onderhoudsaspecten

organisatie, coördinatie en communicatie

Vanuit het centrale aanspreekpunt, praktisch gezien één gezamenlijke coördinator, vindt implementatie, beheren van het 'flankerend beheerinstrument' en voeding van de besluitvorming plaats inzake beheer en onderhoud.

Deze coördinator 'beheer en onderhoud' fungeert als interne informatieverstrekker, aanjager van behevraagstukken, intermediair tussen deskundigen van de diverse partijen en als voorlichter/vraagbaak voor derden (bijv. het publiek).

De coördinator doet periodiek, en indien daartoe aanleiding is vaker, voortgangsverslag aan de projectorganisatie Zandwetering en/of deelnemende partijen.

3.5 Hoe nu verder?*Uitwerking*

Met het ontwerp van het Masterplan wordt een perspectief geschetst voor de toekomst van de Zandwetering als geheel. Het Masterplan is een ontwerp op hoofdlijnen. Het schetst de ingrepen in hun samenhang op een hoger schaalniveau en geeft richting voor de uitwerking van de deelgebieden. Deze uitwerking in deelgebieden is de volgende stap in de planvorming. Hierbij wordt eerst Voorlopig Ontwerp en daarna

een Definitief Ontwerp gemaakt. Dit bevat onder andere concrete uitspraken over verkaveling, ligging en profielen van paden, wegen en waterlopen. Het Masterplan kan in deelgebieden worden uitgevoerd. De Gooiemars komt daarbij als eerste aan de orde.

Communicatie

Op dit moment is reeds gestart met de inrichting van het communicatieve vervolgproces. Het interactieve communicatietraject heeft tot nu tot vooral plaatsgevonden met direct omwonenden. Uiteraard wordt hieraan bij de verdere planvorming een vervolg gegeven. Bij de verdere uitwerking zullen de grondeigenaren een specifieke rol krijgen. De toekomstige Zandwetering zal echter ook betekenis hebben voor de stad Deventer als geheel. Met de afronding van het Masterplan is daarom de tijd rijp om ook anderen enthousiast te maken voor het gebied: de overheden op rijks en provinciaal niveau, en natuurlijk een groter deel van de bevolking van Deventer. Te denken valt aan een evenement om de Zandwetering in een keer voor de gehele stad op de kaart te zetten.

Doorkijk naar de toekomst

Met het ontwerp van het Masterplan wordt een perspectief geschetst. Dit perspectief is gekleurd door de tijd waarin het gemaakt is, door de nu bekende ontwikkelingen in en in

als statisch eindbeeld. Het is juist wenselijk dat agrarische ondernemers en private ontwikkelaars aanhaken op de overheidsinvesteringen in het gebied. Gedacht kan worden aan vormen van agrarisch natuurbeheer aansluitend op het geschetste landschappelijke raamwerk of de ontwikkeling van landgoederen op de overgang naar het landelijke gebied. Ook is het denkbaar dat nieuwe overheidsvragen zich aandienen die passen binnen het concept van het Masterplan. Het Masterplan laat ruimte voor dergelijke ontwikkelingen. Hoofdzak is dat de ideeën uit het Masterplan daarbij leidend blijven.

Colofon

Het **Masterplan Zandwetering** is gemaakt in opdracht van de **gemeente Deventer** en **het Waterschap Groot Salland** door **H+N+S Landschapsarchitecten** in samenwerking met **bureau Altenburg & Wymenga (ecologie)** en **Witteveen + Bos (technisch-hydrologische en financiële aspecten)**. **Gaston Remmers (Bureau Buitenkans)** en **Tjibbe Winkler (stichting Gido)** hebben het interactieve communicatieproces begeleid.

Het Masterplan Zandwetering maakt onderdeel uit van het project PURE (Planning for Urban-rural River Environments), dat valt onder het INTERREG IIIB programma. Voor de planvorming en een eerste fase van de uitvoering van de plannen is vanuit INTERREG een budget beschikbaar gesteld.

Stuurgroep

Ina Adema (*wethouder Ruimtelijke Ordening*)
Bert Doornbos (*wethouder Economische Zaken*)
Gerard Sizoo (*sectorhoofd Ruimte Milieu en Wonen*)
Rob van Beek (*sectorhoofd Economie en Vastgoed*)
Ina de Bruin (*hoofd afdeling Ruimtelijke Ordening*)
Wim Beauveser (*hoofd afdeling Stad, sector Stad- en Dorpsbeheer*)

Godelieve Wijffels (*lid Dagelijks Bestuur Waterschap Groot Salland*)

Kernteam

Mirjam Jansen (*gemeente Deventer, projectleider*)
Pim Nijssen (*gemeente Deventer, projectleider*)
Harry Bottenberg (*gemeente Deventer*)
Sandra van Hees (*waterschap Groot Salland*)
Geert Groenewold (*waterschap Groot Salland*)
Tjibbe Winkler (*stichting Gido*)
Gaston Remmers (*Bureau Buitenkans*)
Jandirk Hoekstra (*H+N+S landschapsarchitecten*)
Pieter Schengenga (*H+N+S landschapsarchitecten*)

Externe klankbordgroep (deskundigen)

Rada Sukkar (*provincie Overijssel*)
Saskia van Hell (*provincie Overijssel*)
Obe Brandsma (*provincie Overijssel*)
Jeroen Wensink (*provincie Overijssel*)
Jaap Starkenburg (*stichting IJssellandschap*)
Luit de Lange (*Recreatieschap Salland*)
Jitze Terpstra (*gemeente Olst-Wijhe*)
Anne-Bart Zwierstra (*GLTO*)
Inge Hageman (*GLTO*)
Hans vd Werf (*Vitens*)
Dirk Maas (*LNV*)
Kees Kloosterman (*DLG*)

Interne klankbordgroep, gemeente Deventer (deskundigen)

Bert Groosjohan (*sector Stad- en Dorpsbeheer*)
Jetty Looijenga (*sector Stad- en Dorpsbeheer*)
Jacques Stadhouders (*projectbureau De Vijfhoek*)
Nic van Lokven (*projectbureau De Vijfhoek*)
Martin Streefkerk (*projectbureau De Vijfhoek*)
Martin Jansen (*projectbureau De Vijfhoek*)
Mike van Oostveen (*sector Economie en Vastgoed*)

Theo van Raay (*sector Economie en Vastgoed*)
Ad Paauwe (*sector Economie en Vastgoed*)
Arie Nijman (*sector Economie en Vastgoed*)
Johan Boode (*sector Welzijn, Cultuur en Onderwijs*)
Tinus Meijerink (*sector Ruimte, Milieu en Wonen*)
Rob Smetsers (*sector Ruimte, Milieu en Wonen*)

Projectteam H+N+S

Jandirk Hoekstra
Pieter Schengenga

Projectteam Witteveen + Bos

Ebbing van Tuinen

Projectteam Altenburg en Wymenga

Erwin van Maanen
Eddy Wymenga

Utrecht, januari 2005

© H+N+S (2005) Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en / of openbaar gemaakt mits de bron wordt vermeld.

